

**It should be called “beneficiary” rather than “coercion”:
An analysis of Field Marshal P. Phibunsongkhram’s decision in the
case of the Japanese army’s invasion of Thailand in 1941.**

Suphachai Suphaphol*

Abstract

This Article aims to study the procedure of decision making of Field Marshal P. Phibunsongkhram in the case of the Japanese army’s invasion of Thailand in 1941. In this study, the decision-making theory of Alexander George is utilized as a conceptual framework in an attempt to understand Field Marshal P. Phibunsongkhram’s decision to allow the Japanese armies to use the country as a base for their invasions of the British Colonies, and why he declared war on Britain and the United States. The result shows that Field Marshal P. Phibunsongkhram, as the final decision maker in this case, had expected that Thailand would gain the most benefit if it entered into an alliance with Japan. However, Field Marshal P. Phibunsongkhram did not make the decision because of the Japanese army’s coercion but he thoroughly considered the problem

* Assoc. Prof. Dr., Faculty of Political Sciences, Ramkhamhaeng University, Bangkok 10240, Thailand. Email: Suphachai31@hotmail.com

** Received August 30, 2022; Revised December 3, 2023; Accepted December 15, 2023.

and chose the best choice for the country. The basic factors that he based this decision-making on were (1) Field Marshal P. Phibunsongkhram's perception of Japan as an ally, which stemmed from their good relationship since the Siamese Revolution until the French-Thai War (2) His personal belief that eventually the Axis would be victorious (3) The strengthening of his confidence by his counselors who were mostly pro-Japanese, especially by his closest counselor, Luang Wichitwathakan.

Keywords: World War II, Field Marshal P. Phibunsongkhram, Japanese invasion of Thailand, Alexander George

มันต้องเรียกว่า “สมประโยชน์” มากกว่าที่จะเรียกว่า “ถูกบีบบังคับ”
: บทวิเคราะห์กระบวนการตัดสินใจของ จอมพล ป.พิบูลสงครามในกรณีญี่ปุ่นบุก
ไทย พ.ศ. 2484

ศุภชัย ศุภผล*

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้มุ่งศึกษากระบวนการตัดสินใจของ จอมพล ป. พิบูลสงครามในกรณีญี่ปุ่นบุกเข้าประเทศไทย พ.ศ. 2484 ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาเลือกทฤษฎีการตัดสินใจของ Alexander George มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการตัดสินใจของจอมพล ป. พิบูลสงครามในสถานการณ์ดังกล่าวที่ว่า ทำไมเขาถึงยินยอมอนุญาตให้กองทัพญี่ปุ่นสามารถใช้ไทยเป็นฐานเพื่อรุกรานอาณานิคมของอังกฤษ และทำไมเขาถึงเขาถึงกล้าประกาศสงครามต่ออังกฤษและอเมริกา

ผลการศึกษาพบว่า จอมพล ป.พิบูลสงคราม ในฐานะที่เป็นผู้ตัดสินใจสุดท้ายต่อเหตุการณ์ในกรณีนี้ เขาได้คิดคำนวณเรียบร้อยแล้วว่าประเทศไทยจะได้รับประโยชน์มากที่สุดถ้าได้เข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจดังกล่าวไม่ใช่การตัดสินใจแบบฉับพลันอันเกิดมาจากสถานการณ์บีบบังคับ แต่การตัดสินใจดังกล่าวของจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นการคิดแบบไตร่ตรองและคำนวณมาล่วงหน้าเป็นอย่างดีแล้ว สำหรับปัจจัยที่เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในกรณีนี้ได้แก่ 1) การรับรู้หรือทัศนคติของตัวผู้ตัดสินใจที่เขาค่อนข้างจะมองญี่ปุ่นว่า

* รองศาสตราจารย์, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร 10240 ไทย Email: Suphachai31@hotmail.com

** ได้รับบทความ 30 สิงหาคม 2565; แก้ไขปรับปรุง 3 ธันวาคม 2566; อนุมัติให้จัดพิมพ์ 15 ธันวาคม 2566

4 วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา

ปีที่ 10 ฉบับที่ 20

เป็นมิตร ซึ่งการรับรู้ดังกล่าวนี้ได้ก่อตัวมาจากความสัมพันธ์ที่ดีตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองเรื่อยมาจนกระทั่งเกิดสงครามไทยอินโดจีน 2) ความเชื่อพื้นฐานของจอมพล ป.พิบูลสงครามเอง ที่มีแนวโน้มเอนเอียงว่าในท้ายที่สุดฝ่ายอักษะจะมีชัยในสงคราม (3) จอมพล ป. พิบูลสงครามได้รับการเสริมแรงสร้างความมั่นใจจากบรรดาที่ปรึกษาคนสนิทซึ่งบุคคลส่วนมากเหล่านี้ต่างก็มีแนวโน้มที่จะสนับสนุนญี่ปุ่น โดยเฉพาะหลวงวิจิตรวาทการ

คำสำคัญ : สงครามโลกครั้งที่ 2, จอมพล ป. พิบูลสงคราม, การบุกรุกไทยของญี่ปุ่น, อเล็กซานเดอร์ จอร์จ

บทนำ

“เขาบอกว่า เข้ากับเขา เขาชนะ ดินแดนเก่าก็จะคืนคืน”

คำกล่าวของจอมพล ป. พิบูลสงครามขณะประชุมคณะรัฐมนตรี (2 ธ.ค. พ.ศ. 2484)

“แต่ในใจของผมเห็นว่าเมื่อเราเข้ากับแล้วก็ควรเข้าให้เต็ม 100%

เขาก็คงเห็นอกเห็นใจเรา”

คำกล่าวของจอมพล ป. พิบูลสงครามขณะประชุมคณะรัฐมนตรี (11 ธ.ค. พ.ศ. 2484)

เมื่อพิจารณาอุประวัติศาสตรไทยตั้งแต่ที่ประเทศไทยเริ่มมีลักษณะเป็นรัฐสมัยใหม่เป็นต้นมานั้น ช่วงเวลาที่น่าสนใจอาจจะมีหลากหลายแต่ช่วงเวลาที่สำคัญช่วงหนึ่งที่ถือว่าเป็นสมัยแห่งการเปลี่ยนผ่านของประเทศครั้งสำคัญก็คือ ในช่วงที่ประเทศถูกดึงเข้าสู่ความขัดแย้งของประเทศมหาอำนาจของโลก ประเทศไทยในฐานะที่เป็นประเทศเล็กๆแห่งหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ได้กระโจนเข้าสู่ความขัดแย้งดังกล่าวด้วย หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ประเทศไทยภายใต้การนำของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นได้เข้าร่วมสงครามในฐานะของกลุ่มประเทศอักษะ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เราก็คงจะพบว่าก่อนหน้านั้นประเทศไทยได้ถูกญี่ปุ่นบุกเข้ามาพร้อมกับการยื่นข้อเสนอมอบให้ประเทศไทยเป็นทางผ่านไปโจมตีอาณานิคมอื่นๆของอังกฤษ ซึ่งนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นไม่มีทางเลือกที่จะตัดสินใจเลือกทางอื่นได้นอกจากการจำใจให้ญี่ปุ่นผ่านและนั่นเองก็เป็นที่มาของการที่ประเทศไทยต้องเข้าร่วมกับญี่ปุ่นจนกระทั่งญี่ปุ่นแพ้

สงครามใน ปี พ.ศ. 2488¹ คำอธิบายลักษณะนี้เป็นคำอธิบายแบบมาตรฐานของไทย แม้แต่ตัวจอมพล ป.ฯเองก็ได้กล่าวถึงเรื่องดังกล่าวว่าตนเองถูกบีบบังคับจนไม่มีทางเลือกและตนเองก็ไม่เต็มใจที่จะทำเช่นนั้น ดังที่จอมพล ป.ฯได้กล่าวเมื่อตอนสงครามจบว่า “ ถ้าประชาชนได้ทราบถึงการปฏิบัติของญี่ปุ่นที่บีบบังคับต่อผมให้ทำสัญญาความร่วมมือแบบต่อๆมา และบังคับให้ผมประกาศสงครามกับอังกฤษ อเมริกาด้วย แล้ว ผมเชื่อว่าประชาชนจะรู้สึกเห็นใจผมและรัฐบาลของผมเป็นที่สุด ” (Kuwanon, 1959, p.409) แต่กระนั้นก็ตามก็ได้มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่าจริงๆแล้วไทยไม่ได้ถูกบังคับถึงขนาดสิ้นไร้ไม้ตอกดังคำพูดของจอมพล ป.ฯ เนื่องจากคนกลุ่มนี้มองว่าจอมพล ป.ฯ เองก็อาจจะอยากเข้าร่วมกับญี่ปุ่นอยู่แล้วก็เป็นได้ อย่างไรก็ตามการศึกษาในเรื่องนี้ก็ไม่ได้มีการกระทำกันอย่างจริงจังเว้นแต่เพียงตั้งข้อสงสัยเท่านั้น ด้วยเหตุนี้เองการศึกษาค้นคว้าจึงเป็นการพยายามทำความเข้าใจอย่างละเอียดต่อการตัดสินใจของจอมพล ป.ฯ ในเวลาดังกล่าวผ่านกรอบวิเคราะห์แบบรัฐศาสตร์ (Approach) โดยเนื้อหาของการศึกษาจะแบ่งออกเป็นสองส่วน กล่าวคือ ส่วนแรกจะว่าด้วยประมวลเหตุการณ์ทั้งหมดตั้งแต่ญี่ปุ่นเริ่มขยายตัวออกไปสู่จีนจนถึงการยอมรับข้อเสนอการใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่านของจอมพล ป.ฯทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการสร้างภาพรวมให้เห็นก่อนที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนต่อไป โดยในส่วนที่สองจะเป็นส่วนที่ว่าด้วยการวิเคราะห์การตัดสินใจยอมรับข้อเสนอจากญี่ปุ่นของจอมพล ป.ฯโดยการวิเคราะห์จะพิจารณาจากองค์ประกอบหลักสี่ส่วน กล่าวคือ 1.ประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา (Past) 2.ความเชื่อส่วนตัว

¹ ตัวอย่างงานที่อธิบายการตัดสินใจในลักษณะนี้ได้แก่งานของ (Reynold, 1990;

Suwannathat-Pian, 1989; Na-Pomphet, 1999; Nakamura, 1991; Nuechterlein, 1965;

Kapilakanchana & Suratanakawikun & Nilwachala, 1978)

และลักษณะส่วนตัวของผู้ตัดสินใจ (Belief and Personality) 3.บุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจ (Counselor) 4.เหตุการณ์หรือข้อมูลที่จอมพล ป. พิบูลสงครามรับรู้ในขณะตัดสินใจ (Current Situation) ซึ่งหลักการทั้งสี่นี้ผู้ศึกษาดัดแปลงมาจากทฤษฎีการตัดสินใจของ Alexander George ซึ่งทฤษฎีดังกล่าวเน้นการตัดสินใจของผู้นำทางการเมืองในฐานะที่เป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ โดยเขามองว่าการตัดสินใจของผู้นำจะไม่ได้ขึ้นอยู่กับความคิดอย่างมีเหตุผลแต่เพียงอย่างเดียว (Rational Choice) เนื่องจากการคิดภายใต้กรอบเหตุผลจะเป็นไปไม่ได้ในความเป็นจริงที่ข้อมูลมีความจำกัด ดังนั้นการตัดสินใจจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่นด้วย ได้แก่ ประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ลักษณะส่วนตัวหรือความเชื่อของผู้ตัดสินใจในขณะนั้น ตลอดจน คำแนะนำของผู้ที่ให้คำปรึกษา (George, 1980, pp.4-6, 25-32, 55-58, 81-103)

1. “จากแมนจูเรียสู่กรุงเทพมหานคร : ประมวลเหตุการณ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2474 จนถึง พ.ศ.2484”

ญี่ปุ่นซึ่งแต่เดิมเป็นประเทศเล็กในเอเชียที่ไม่มีใครอยากจะรู้จักหรือได้รู้จักมากนัก แต่หลังจากที่โดนบังคับให้เปิดประเทศโดยอเมริกาใน พ.ศ. 2394 ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาญี่ปุ่นก็พยายามที่จะทำให้ประเทศของตนทันสมัยเทียบเท่ากับชาติตะวันตก ในเวลาไม่นานนักหลังจากช่วงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 1 เป็นต้นมา ญี่ปุ่นก็ได้กลายเป็นประเทศมหาอำนาจใหม่ที่ชาติตะวันตกแทบจะไม่เชื่อสายตา นับวันญี่ปุ่นยิ่งพัฒนาออกไปเรื่อย ๆ แต่ก็ไม่ใช่ว่าจะไม่มีอุปสรรคต่อการพัฒนาของญี่ปุ่น อุปสรรคดังกล่าวที่ถือได้ว่าเป็นหนามยอกอกญี่ปุ่นมาโดยตลอดก็คือ การขาดแคลนวัตถุดิบที่จะมาป้อนโรงงานอุตสาหกรรมของตน ประกอบการที่ประเทศญี่ปุ่นมีจำนวนประชากรมากเกินไป

ดังนั้นแล้วความไฝ่ฝันของญี่ปุ่นที่มีมาโดยตลอดก็คือ การพยายามแสวงหาดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ในด้านทรัพยากรธรรมชาติ และดินแดนที่ว่างเปล่าสำหรับการอพยพประชากร คำตอบของญี่ปุ่นก็คือการพยายามขึ้นเหนือไปยังจีน เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว ญี่ปุ่นจึงได้ค่อยๆ คืบคลานตัวเองไปสู่ดินแดนของจีนที่ชื่อว่า “แมนจูเรีย” (Manchuria) เนื่องจากดินแดนดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่ยังรกร้างว่างเปล่าอยู่มาก ประกอบกับดินแดนนั้นมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ และในช่วงก่อนเวลาดังกล่าวคนญี่ปุ่นก็ได้ไปทำการลงทุนอยู่เป็นจำนวนมาก การแผ่ขยายอย่างเป็นทางการของญี่ปุ่นไปสู่แมนจูเรียเริ่มต้นด้วยการที่ญี่ปุ่นจัดฉากวางระเบิดทางรถไฟของตนเองที่ญี่ปุ่นได้รับสิทธิมาตั้งแต่การชนะสงครามกับรัสเซียใน พ.ศ. 2439 และใส่ร้ายว่าพวกก๊กมินตั๋ง (Kuomintang) เป็นคนลอบวางระเบิด โดยเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นใน พ.ศ. 2474 เมื่อเกิดกรณิดังกล่าวขึ้นญี่ปุ่นจึงใช้เป็นข้ออ้างในการส่งทหารเข้าไปดินแดนดังกล่าว จนในที่สุดก็สถาปนารัฐแมนจูจักรวรรดิโดยมีเฮนรี ปูยี (Henry-Puyi) จักรพรรดิองค์สุดท้ายของจีนภายใต้อิทธิพลของญี่ปุ่น (Khamchoo, 2006, p.28) อย่างไรก็ตามภายหลังจากที่ญี่ปุ่นสถาปนารัฐบาลดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว สันนิบาตชาติซึ่งนำโดยชาติมหาอำนาจตะวันตกและประเทศอื่นรวม 44 ประเทศไม่รองรับการเป็นรัฐของแมนจูเรีย มีเพียงสองชาติเท่านั้นที่ไม่ได้คัดค้านตามมติดังกล่าว นั่นก็คือ ตัวญี่ปุ่นเอง และอีกประเทศหนึ่งก็คือ ไทยซึ่งงดออกเสียง² (Nartsupha, 2005, p.53)

จากกรณีนี้เองถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของสงครามมหาเอเชียบูรพา (Greater East Asian War) เพราะญี่ปุ่นจะค่อยๆ แผ่ขยายยึดดินแดนเข้าในภาคพื้นทวีปของจีนอีก

² ขอให้พิจารณาเพิ่มเติมอย่างละเอียดโดยเฉพาะเรื่อง “แนวคิดกลับสู่เอเชีย” ใน Nartsupha, 2005, pp.26-44)

เรื่อยๆ ตลอดจนเมืองท่าตามชายฝั่งของจีนก็ถูกยึดไว้หมด เช่น ปักกิ่ง เทียนสิน และ
ยิ่งเมื่อญี่ปุ่นฝ่าแนวต้านเซี่ยงไฮ้ไปจนถึงนานกิงใน พ.ศ. 2480 หรือใน พ.ศ. 2481
ญี่ปุ่นก็สามารถยึดไหหลำและซัวเถาไว้ได้ อย่างไรก็ตาม ใน ค.ศ. 1939 กองทัพญี่ปุ่น
ปราศรัยยับยั้งต่อกองทัพผสมโซเวียตมองโกเลียภายใต้การบัญชาการของนายพล
กืออร์กี้ ชูคอฟ (Georgy Zhukov) หลังจากที่ญี่ปุ่นพยายามแผ่อิทธิพลไปยังบริเวณ
ตะวันออกซึ่งเป็นเขตอิทธิพลของโซเวียต จากเหตุการณ์นี้ทำให้ญี่ปุ่นยุติการขยายตัว
ไปยังดินแดนทางตอนเหนือ³ ดังนั้นแล้วเมื่อญี่ปุ่นขึ้นเหนือไม่ได้ก็มีหนทางเดียว คือ
มุ่งลงใต้สู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นบริเวณที่มี ข้าว น้ำมัน
ป่าไม้ ยางพารา และแร่ธาตุอื่นที่จำเป็นต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมญี่ปุ่น แต่กระนั้น
ญี่ปุ่นก็พบกับอุปสรรคสำคัญที่ไม่น้อยกว่าการมุ่งขึ้นเหนือ คือ การถูกกีดกันอย่างหนัก
จากประเทศมหาอำนาจได้แก่ สหรัฐอเมริกา⁴ อังกฤษ และดัตช์ โดยประเทศเหล่านี้
กีดกันญี่ปุ่นด้วยการงดการส่งออกน้ำมันให้ญี่ปุ่น ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วก็พบว่าสินค้าและ
น้ำมันที่งดการส่งออกคิดเป็นปริมาณถึง 80%ของการบริโภคภายในประเทศญี่ปุ่น เมื่อ
เป็นเช่นนี้ ญี่ปุ่นจึงวางแผนจัดการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เสียเองเพื่อที่จะครอบครอง

³ เหตุการณ์นี้มักไม่มีการกล่าวถึงกันนักทั้งๆที่มันเป็นเหตุการณ์สำคัญที่เป็นจุดหักเหให้
ญี่ปุ่นตัดสินใจออกนโยบายจากการมุ่งขึ้นเหนือเป็นการมุ่งลงใต้ โดยเมื่อกล่าวถึงสงครามระหว่างญี่ปุ่น
กับรัสเซีย คนมักจะนึกถึงแต่สงครามที่ญี่ปุ่นชนะรัสเซียใน พ.ศ. 2447-2448 เท่านั้น (Russo-
Japanese War)

⁴ อเมริกาได้ยกเลิกสนธิสัญญาการค้าญี่ปุ่น-อเมริกา (The Japanese American
Commercial Treaty) ใน พ.ศ. 2482 ซึ่งตามสนธิสัญญานี้ญี่ปุ่นจะขาดแคลนวัตถุดิบอย่างหนักถึง
ขนาดที่อาจจะทำให้เศรษฐกิจญี่ปุ่นล่มสลายลงได้

และสามารถจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นแทนที่มหาอำนาจตะวันตก⁵ และแผนการดังกล่าวของญี่ปุ่นนี้จะสำเร็จได้ก็ด้วยการก่อสงครามกับชาติมหาอำนาจต่างๆ เพื่อยึดดินแดนเหล่านี้มาเป็นฐานวัตถุดิบ เมื่อสำเร็จแล้วญี่ปุ่นก็คิดต่อไปว่าเมื่อยึดดินแดนเหล่านี้มาได้ก็ค่อยวางแผนเจรจาสันติภาพกับชาติตะวันตกเหล่านั้นต่อไป⁶ (Thorne, 1978, p.51-57)

อนึ่ง ในช่วงที่ญี่ปุ่นมีแนวคิดมุ่งลงใต้ ตลอดจนมีการเตรียมแผนการที่จะยึดอาณานิคมในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากเจ้าอาณานิคมตะวันตก ในขณะที่ตนเองช่วงปี พ.ศ. 2483 ก็ได้เกิดสงครามระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศสขึ้น (Franco-Thai War) จุดเริ่มต้นของสงครามนี้มาจากการที่ฝรั่งเศสในยุโรปพ่ายแพ้สงครามต่อเยอรมันภายใต้การนำของฮิตเลอร์ (Adolf Hitler) และเยอรมันก็ได้ตั้งรัฐบาลวีชี (Vichy) ขึ้นมาใน พ.ศ.2483 ซึ่งสถานการณ์ในตอนนั้นรัฐบาลวีชีมองว่าอินโดจีนอาจะถูญี่ปุ่นบุกเมื่อไรก็ได้และฝรั่งเศสก็มองว่าไทยอาจจะเข้าร่วมกับญี่ปุ่นก็เป็นได้เนื่องจากฝรั่งเศสมองว่าไทยมี ความโน้มเอียงไปทางญี่ปุ่นแม้ว่าจะประกาศว่าจะมีนโยบายเป็นกลางต่อกรณีนี้ก็ตามที่ ดังนั้นฝรั่งเศสจึงชักชวนให้ไทยทำสัญญาไม่รุกรานซึ่งกันและกัน โดยไทยก็ได้ตอบว่าไทยจะทำสนธิสัญญาดังกล่าวก็ต่อเมื่อมีการปักปันเขตแดนกันเสีย

⁵ เรามักจะเรียกการกดดันญี่ปุ่นโดยการไม่ส่งสินค้าจำเป็นให้ว่า "แนว ABCD" ซึ่ง ABCD เป็นชื่อย่อมาจาก "American-British-Chinese-Dutch"

⁶ ญี่ปุ่นคำขวัญเพื่อการรณรงค์แผนการในครั้งนี้ว่าว่า "เอเชียเพื่อชาวเอเชีย" (Asia for Asiatic) และในวันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2481 ญี่ปุ่นก็ได้ประกาศนโยบาย "การจัดระเบียบใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงและการสร้างวงไพบูลย์ร่วมแห่งมหาเอเชียบูรพา" (New order in East Asia and the Greater East Asia Co-Prosperity Sphere) โดยจุดมุ่งหมายของแผนการครั้งนี้คือยึดครองประเทศจีนและประเทศในเอเชียอันตกเป็นอาณานิคมของชาติตะวันตก

ใหม่โดยเฉพาะเขตแดนในบริเวณแม่น้ำโขง นอกจากนี้ไทยยังขอให้ฝรั่งเศสคืนดินแดนบริเวณฝั่งขวา ตลอดจนฝรั่งเศสต้องคืนดินแดนลาวและกัมพูชาให้ไทยในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงอธิปไตยในอินโดจีน ซึ่งฝรั่งเศสได้ปฏิเสธทุกข้อเสนอก่อนเรื่องการปักปันเขตแดนใหม่ตามเกาะแก่งบริเวณแม่น้ำโขง เมื่อการเจรจาตกลงล้มเหลวทั้งไทยและฝรั่งเศสต่างย้ายกันไปมาจนก่อให้เกิดการกระทบกระทั่งกันอย่างรุนแรง ในที่สุดญี่ปุ่นก็ได้เข้ามาใกล้ชิดเกลี้ยยุติสงครามโดยไทยได้ดินแดนหลวงพระบางฝั่งขวาแม่น้ำโขง แคว้นจำปาศักดิ์ และแคว้นเขมร ตามอนุสัญญาสันติภาพที่กรุงโตเกียว เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2484 และไทยได้ตั้งเป็นจังหวัดใหม่ขึ้น 4 จังหวัด คือ จังหวัดนครจำปาศักดิ์ จังหวัดลานช้าง จังหวัดพิบูลสงคราม และจังหวัดพระตะบอง ซึ่งจังหวัดดังกล่าวนี้ ไทยได้ปกครองเรื่อยมาจนสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง ใน พ.ศ. 2488 (Suphamongkhon, 1992, pp.48-51; Hantrakul, 1992, p.85; Bamrungasuk, 2010, p.158)

หลังจากที่ญี่ปุ่นเปลี่ยนแผนการมุ่งหน้าลงใต้จากแต่เดิมมุ่งขึ้นเหนือ ญี่ปุ่นก็ได้พยายามแผ่อิทธิพลมาสู่ดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อยึดอาณานิคมของชาติตะวันตก ซึ่งแผนการนี้เริ่มต้นด้วยการที่ญี่ปุ่นวางนโยบายยึดครองอินโดจีนในช่วงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2484 และในช่วงเดือนพฤศจิกายนปีเดียวกัน ญี่ปุ่นก็ตัดสินใจทำสงครามยึดครองอาณานิคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยยุทธวิธีที่จะจัดการในเรื่องนี้ก็คือ ญี่ปุ่นจะโจมตี ฟิลิปปินส์ ฮังกง มลายู บอร์เนียว สุมาตรา ซูลาเวซี และหมู่เกาะบิสมาร์ก ซึ่งการที่จะทำเช่นนี้ญี่ปุ่นจำเป็นต้องยাত্রาทัพเข้าสู่ประเทศไทยเพื่อที่จะใช้ไทยเป็นทางผ่านเข้าไปโจมตีพม่าและมลายู อันเป็นอาณานิคมของอังกฤษ โดยญี่ปุ่นจะใช้กำลังพล 11 กองประกอบไปด้วยทหารสามแสนหกหมื่นนาย และระดมกองทัพเรือที่มีอยู่ทั้งหมด และพร้อม ๆ กันนั้นญี่ปุ่นก็จะทำการโจมตีฐาน

ทัพเรือของอเมริกาที่อ่าวเพอร์ด้วย (Pearl Harbor) ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการตัดกำลังและบีบบังคับอเมริกาให้ยอมหันมาเจรจากับญี่ปุ่น ญี่ปุ่นได้กำหนดวันเริ่มแผนการวันเปิดสงครามจักรวรรดิเอเชียใหม่ในวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 โดยญี่ปุ่นได้ยกพลขึ้นบกที่โกดาบารูของมลายูในเวลาตีสอง (ตามเวลาญี่ปุ่น-เร็วกว่าเวลาประเทศไทยสองชั่วโมง) ในเวลาตีสามครึ่งญี่ปุ่นก็โจมตีอ่าวเพอร์ และเวลาตีสี่เศษๆ ญี่ปุ่นก็ได้ยกพลขึ้นบกที่สงขลาและปัตตานีของไทยเป็นที่แรก

สำหรับเหตุการณ์ญี่ปุ่นบุกไทยนั้น เริ่มต้นจากในวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2484 เวลา 22.30 น. ญี่ปุ่นได้ให้เอกอัครราชทูต ทสึโบกามิ เทอิจิ (Tsubogami Teiji) พร้อมด้วยนายทหารและผู้ติดตามประมาณยี่สิบคนเข้าไปแจ้งแก่ทางไทยว่าญี่ปุ่นจะประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกาในเวลาตีหนึ่งวันรุ่งขึ้น และญี่ปุ่นมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ดินแดนไทยเป็นทางผ่านเพื่อเข้าไปตีพม่าซึ่งเป็นอาณานิคมของอังกฤษ โดยเอกอัครราชทูตได้ยื่นทางเลือกซึ่งเป็นคำขาดให้ไทยสามข้อ กล่าวคือ ทางเลือกที่ 1 ให้รัฐบาลไทยยอมให้กองทัพญี่ปุ่นเดินทัพผ่านไทยเพื่อไปโจมตีพม่าและมลายู ทางเลือกที่ 2 ให้รัฐบาลไทยตกลงในสนธิสัญญาทางทหารร่วมในสงครามกับญี่ปุ่น รวมทั้งยอมให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านไทยได้ และทางเลือกที่ 3 ให้รัฐบาลไทยประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐ หรืออีกนัยก็คือให้ไทยยอมเข้าร่วมกับฝ่ายอักษะ ซึ่งไทยต้องเลือกข้อใดข้อหนึ่งในสามข้อนี้และต้องเลือกภายในเวลา 1.00น. ของวันที่ 8 ธันวาคมด้วย อย่างไรก็ตามนายกรัฐมนตรีคือจอมพล ป. พิบูลสงครามไปตรวจชายแดนด้านตะวันออก ฝ่ายไทยซึ่งมีตัวแทนคือ นายดิเรก ชัยนามในฐานะรัฐมนตรีต่างประเทศจึงยังไม่สามารถให้คำตอบได้ ซึ่งในเวลาที่รอให้นายกรัฐมนตรีกลับมานั้นเวลาประมาณตีสอง (เวลาไทย) ญี่ปุ่นก็ได้ยกพลขึ้นบกตามจังหวัดต่างๆ ได้แก่ ปัตตานี สงขลา นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ชุมพร ประจวบคีรีขันธ์ และสมุทรปราการ

หลังจากนั้นนายกรัฐมนตรีไทยก็ได้กลับมาที่กรุงเทพมหานครในเวลาประมาณ 7.00 น. ของวันที่ 8 ธันวาคม และใช้เวลาประชุมเกี่ยวกับข้อเสนอของญี่ปุ่นประมาณครึ่งชั่วโมง ที่ประชุมจึงมีมติให้ยอมรับแต่เพียงให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านไทย และญี่ปุ่นจะต้องสัญญาว่าจะเคารพศักดิ์ศรีและเอกราชของไทย จากการยอมรับให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านไทยนั้นทำให้ในประเทศไทยมีทหารญี่ปุ่นถึง ห้าหมื่นนาย ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนที่เยอะมากเมื่อเทียบกับจำนวนทหารไทยทั้งประเทศที่มีเพียงหกหมื่นคน (Suphamongkhon, 1992, p.53)

อย่างไรก็ตาม หลังจากนั้นสามวันคือวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2584 เอกอัครราชทูตทสึโบงามิ (Tsubogami) ก็ได้เข้าพบนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง ทั้งนี้ก็ด้วยจุดประสงค์เพื่อขอให้ฝ่ายไทยแก้ไขข้อตกลงจากที่แต่เดิมไทยเพียงแค่นิยมนำให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่าน เปลี่ยนมาเป็นการทำสนธิสัญญาร่วมยุทธ ซึ่งจอมพล ป.ฯ ได้นำเรื่องดังกล่าวเข้าหารือกับคณะรัฐมนตรีในวันรุ่งขึ้น และประมาณ 11.00 น. ของวันเดียวกัน จอมพล ป.ฯ ในฐานะนายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหารสูงสุดก็ได้เซ็นตกลงร่วมมือทางการทหารกับญี่ปุ่น และในเวลาไม่กี่วันหลังจากนั้นคือวันที่ 21 ธันวาคม จอมพล ป.ฯ ก็ได้ลงนามในกติกาสัญญาเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น นั่นก็หมายถึง ไทยยอมรับข้อตกลงที่จะร่วมมือทางการทหารกับญี่ปุ่น ซึ่งหลังจากนั้นในวันที่ 25 มกราคม พ.ศ.2485 ไทยก็ประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐ จากสิ่งที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นการฉายภาพให้เห็นถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นทั้งหมดเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับในส่วนต่อไปที่จะเป็นการวิเคราะห์ถึงกระบวนการตัดสินใจของจอมพล ป.ฯ ในฐานะผู้ตัดสินใจสุดท้ายต่อการนำไทยเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นและประกาศสงครามกับอเมริกาและอังกฤษ

2. กระบวนการตัดสินใจของผู้ตัดสินใจต่อการพิจารณาเข้าร่วมกับญี่ปุ่น ในพ.ศ. 2484

สำหรับการวิเคราะห์ถึงกระบวนการตัดสินใจของผู้ตัดสินใจต่อการพิจารณาเข้าร่วมกับญี่ปุ่น ใน พ.ศ. 2484 จะคำนึงถึงองค์ประกอบหลักสี่ส่วน กล่าวคือ 1.ประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา (Past) 2.ความเชื่อส่วนตัวและลักษณะส่วนตัวของผู้ตัดสินใจ (Belief and Personality) 3.บุคคลแวดล้อมที่มีผลต่อการตัดสินใจของจอมพล ป. พิบูลสงคราม และ 4.เหตุการณ์หรือข้อมูลที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม รับรู้ในขณะตัดสินใจ (Current Situation) เพื่อที่จะสรุปว่าการรับรู้ (Perception) ของจอมพล ป.ฯ มองว่าอะไรคือผลประโยชน์ที่ไทยจะได้รับ (Interest) หมายถึงการนำไปสู่การมองว่าประเทศใดคือประเทศใดคือมิตร (Alliance) และเมื่อผู้ตัดสินใจมีการรับรู้เช่นนั้นจะนำไปสู่การตัดสินใจต่อการเลือกเป็นพันธมิตรกับประเทศใดประเทศหนึ่งในขณะเดียวกันการยอมรับเป็นพันธมิตรกับประเทศใดประเทศหนึ่งก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงที่จะเป็นศัตรูกับอีกประเทศหนึ่งได้ ซึ่งจากข้อเท็จจริงที่กล่าวไปแล้วว่า จอมพล ป.ฯ ได้ตัดสินใจเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นโดยเริ่มจากการยอมให้ญี่ปุ่นผ่านประเทศไทยได้ในวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 และหลังจากนั้นแค่เวลาประมาณเดือนกว่า ๆ ประเทศไทยได้ประกาศสงครามกับมหาอำนาจตะวันตก

2.1 ประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา

ในหัวข้อย่อนี้จะเป็นการพูดถึงประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมาจนถึงช่วงที่จอมพล ป.ฯ เพื่อที่จะพิจารณาว่าไทยกับญี่ปุ่นนั้นมีความสัมพันธ์กับไทยมากน้อยแค่ไหน ซึ่งเมื่อพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นก็เป็นที่ยอมรับชัดเจนว่า ไทยมีความสัมพันธ์ที่ดีกับญี่ปุ่นค่อนข้างมาก โดยเฉพาะกลุ่มของผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองหรือคณะราษฎร มีหลักฐานหลายชิ้นที่พูดถึงว่า คณะราษฎรได้พิจารณาญี่ปุ่นด้วย

ความชื่นชม อย่างเช่นในกรณีพระยาพหลพลพยุหเสนาซึ่งเคยไปดูงานที่ประเทศญี่ปุ่น แล้วก็เกิดความคิดที่จะใช้ญี่ปุ่นเป็นประเทศต้นแบบในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง หรือพยายามที่จะสร้างระบอบรัฐธรรมนูญโดยยึดแบบรัฐธรรมนูญเมจิของญี่ปุ่นเป็น ตัวอย่าง (Kasetsiri, 2006, p.307)

อย่างไรก็ตามภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบรัฐธรรมนูญใหม่ๆ ทางฝ่ายคณะราษฎรต้องการที่อิงดุลอำนาจใหม่เพื่อ คานกับฝั่งตะวันตก คณะราษฎรก็พยายามอย่างยิ่งที่จะกระชับความสัมพันธ์กับญี่ปุ่น โดยการตั้งคนของคณะราษฎรเองไปเป็นทูตประจำญี่ปุ่นแต่ในขณะเดียวกันที่อังกฤษ และอเมริกา คณะราษฎรเพียงแต่สลับเปลี่ยนทูตจากอังกฤษไปอเมริกาเท่านั้น ยิ่งไปกว่า นั้นในเวทีโลกทางฝั่งไทยก็ได้พยายามที่จะอิงกับญี่ปุ่นอย่างเห็นได้ชัด จากตัวอย่างใน กรณีที่ญี่ปุ่นทำการยึดครองแมนจูเรียและตั้ง เฮนรี ปูยี (Henry Pu-Yi) เป็นผู้นำภายใต้ อิทธิพลของตน ซึ่งองค์กรสันนิบาตชาติก็ได้ลงมติไม่ยอมรับ แต่ไทยเป็นเพียงประเทศ เดียวที่งดออกเสียง ซึ่งการกระทำครั้งนี้ทำให้ไทยค่อนข้างจะถูกมองจากชาติตะวันตก ว่าเป็นฝ่ายเดียวกับญี่ปุ่น แต่ในขณะเดียวกันความสัมพันธ์กับไทยและญี่ปุ่นก็ดีขึ้นอย่าง มาก ซึ่งนายติเรก ชัยนาม ผู้อยู่ในเหตุการณ์ตอนนั้นได้เล่าว่า “ภายหลังการลงมติ ผู้แทนญี่ปุ่นได้เดินออกจากที่ประชุมและก่อนออกจากห้องประชุมก็ได้เดินเข้ามาจับมือ กับผู้แทนไทยและกล่าวว่าชอบใจมาก ถ้าฝรั่งเศสกับไทย ญี่ปุ่นจะช่วยไทยรบกับฝรั่งเศส” (Jayanama, 1970, p.41)

ยิ่งไปกว่านั้น ในช่วงแรกที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจาก สมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบรัฐธรรมนูญฝ่ายคณะราษฎรได้ถูกฝ่ายอำนาจเก่า ที่มีพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นตัวแทนยึดอำนาจ ด้วยการประกาศคงใช้รัฐธรรมนูญ บางมาตรา (Counter Revolution) คณะราษฎรที่นำโดยพันเอกพระยาพหล-

พลพยุหเสนาจึงทำรัฐประหารยึดอำนาจคืนและดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีเอง เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2476 ซึ่งการยึดอำนาจในครั้งนั้น มีหลักฐานว่า หลวงพิบูลสงครามได้ติดต่อกับยาซึกิจิ ยาตาเบะ (Yasukichi Yatabe) อัครราชทูต ญี่ปุ่นประจำสยามในขณะนั้นอย่างลับ ๆ โดยขอความช่วยเหลือทางด้านอาวุธ ยุทโธปกรณ์ และอัครราชทูตได้ตอบไปว่าจะให้ความช่วยเหลือหลังจากรัฐประหารเรียบร้อยแล้ว (Yatabe, 2007, p.99) ดังนั้นเมื่อคณะราษฎรได้ทำการรัฐประหารเรียบร้อยแล้ว พระยาพหลพลจึงได้เชิญยาตาเบะมาพบที่วังปารุสกวัน โดยขอให้ญี่ปุ่นให้ความช่วยเหลือทั้งทางการเมือง ทางทหาร และเศรษฐกิจเพื่อที่จะไม่ให้อำนาจเก่าฟื้นคืนชีพกลับมาได้ ทางญี่ปุ่นก็ตอบรับที่จะให้ความช่วยเหลือแต่ทางไทยต้องตั้ง พระยาอภิบาลราชไมตรีซึ่งเป็นผู้นิยมญี่ปุ่นคนหนึ่งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (Yoshigawa, 2007, p.8) สำหรับความช่วยเหลือที่ทางญี่ปุ่นมีให้กับไทย เช่น การส่ง ดร.ชินโซ มิฮาร่า (Shinzo Mihara) เข้ามาเป็นนักการเกษตรเพื่อถ่ายทอดความรู้ทางเทคโนโลยีให้ไทยในการเพิ่มผลผลิตฝ้าย ส่วนในทางการทหาร ญี่ปุ่นก็ได้ขายเรือรบ 20 ลำให้ทางไทยเพื่อเสริมแสนยานุภาพทางทะเลให้กับกองทัพเรือไทยใน พ.ศ. 2478 นอกจากนั้นในทางเศรษฐกิจ ญี่ปุ่นได้เริ่มเข้ามาลงทุนในประเทศไทยอย่างไม่เคยมีมาก่อนและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมากเรื่อย ๆ (Flood, 1967, p.26) หลักฐานในเรื่องนี้ได้ปรากฏจากคำพูดของจอมพล ป. ที่กล่าวในสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ.2483 ว่า “เราจะเห็นว่าน่าจะชอบใจประเทศญี่ปุ่นที่ได้ให้ความร่วมมือกับเรามากมายในทางการค้า เพราะว่าชาวนั้นเราได้อาศัยประเทศญี่ปุ่นซื้อไปในเวลานี้เกือบ 70-80%ที่เราได้ขายไป” (Pattamasukhon, 1974, p.331)

เท่านั้นยังไม่พอ ความสัมพันธ์กับญี่ปุ่นและไทยก็ยิ่งแนบแน่นมากขึ้นไปอีก เมื่อญี่ปุ่นตกลงเซ็นสัญญาการพาณิชย์และการเดินเรือกับไทย ตลอดจนยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขตให้กับไทย (Extraterritorial Right) ใน พ.ศ.2480 ซึ่งการกระทำสองอย่างของญี่ปุ่นในครั้งนี้ก็หมายถึงว่าไทยมีเอกราชทางการค้าที่จะสามารถกำหนดอัตราภาษีได้ด้วยตนเอง ตลอดจนทางการศาลไทยก็สามารถลงโทษคนญี่ปุ่นที่กระทำความผิดภายในประเทศได้ด้วยกฎหมายไทย สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่ในสายตาของคณะราษฎรมาก เนื่องจากการมีเอกราชทางศาลและทางเศรษฐกิจนั้นเป็นสิ่งที่ตรงกับหลัก 6 ประการของคณะราษฎร

จุดหักเหอีกประการหนึ่งที่ทำให้ไทยมีทัศนคติที่ดีต่อญี่ปุ่นเพิ่มมากขึ้นไปอีก คือ ในกรณีพิพาทอินโดจีนที่ญี่ปุ่นเข้ามาถือหางฝั่งไทยอย่างลับ ๆ กล่าวคือจุดเริ่มต้นของกรณีพิพาทนี้เริ่มจากการที่ฝรั่งเศสพ่ายแพ้สงครามแก่เยอรมัน ซึ่งญี่ปุ่นก็ฉวยโอกาสดันด้วยการเข้ายึดเมืองท่าที่เวียตนามเพื่อบังคับให้รัฐบาลวิซีอินโดจีนอนุญาตให้ญี่ปุ่นตั้งฐานทัพโดยมีทหาร 6,000 นาย และสนามบิน 7 แห่งในอินโดจีน ในช่วงเวลาเดียวกันฝรั่งเศสก็ได้ขอให้ไทยทำสนธิสัญญาไม่รุกรานกัน รัฐบาลไทยในขณะนั้นคือรัฐบาลพลตรี ป. พิบูลสงคราม (ยศในขณะนั้น) เห็นว่าไม่ช้าญี่ปุ่นคงจะเคลื่อนกำลังเข้ายึดอินโดจีนอย่างแน่นอน เมื่อเป็นเช่นนั้นไทยก็ควรที่จะขอแบ่งดินแดนบางส่วนที่ฝรั่งเศสเคยยึดไปตลอดจนไทยต้องการที่จะมีพรมแดนที่แน่นอนตามหลักสากล โดยใช้แม่น้ำโขงเป็นเส้นแบ่ง ดังนั้นไทยจึงเสนอให้ฝรั่งเศสทำข้อตกลงกับไทยในเรื่องดังกล่าวเสียก่อนและไทยจึงจะยอมลงนามในสัญญา แต่ฝรั่งเศสไม่ยอมรับขอเสนอแถมยังท้าทายยุไทย (Na-Pomphet, 2009, p.77) ต่อมาทั้งสองประเทศจึงเกิดการปะทะกันขึ้นจากการที่ฝรั่งเศสส่งเครื่องบินเข้ามาทิ้งระเบิดที่นครพนมและฝั่งไทยก็ตอบโต้จนเกิดเป็นสงครามระหว่างกัน

อย่างไรก็ตามในช่วงของวิกฤตการณ์รัฐบาลไทยได้พยายามหลีกเลี่ยงจากมหาอำนาจตะวันตกว่ามีความคิดเห็นอย่างไรต่อการเรียกร้องดินแดนของไทย ซึ่งปรากฏว่าสหรัฐอเมริกาต้องการให้อินโดจีนดำรงไว้ซึ่งสถานะเดิม (Status Quo) ทั้งนี้ในวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2483 สหรัฐอเมริกาได้อายัดเครื่องบินโจมตีแบบ NA- 69 จำนวน 10 เครื่องที่รัฐบาลไทยสั่งซื้อทั้งหมดที่เดินทางมาถึงเมืองมินิลาและไทยก็ได้จ่ายเงินครบถ้วนเรียบร้อยแล้ว นอกจากนี้ในวันที่ 19 ตุลาคม ปีเดียวกันก็ได้ยึดเครื่องบินขับไล่ (NA-68) เพิ่มอีก 6 เครื่องขณะรอส่งที่มลรัฐแคลิฟอร์เนีย (California) สาเหตุที่สหรัฐอเมริกาอายัดเนื่องจากไม่ต้องการให้ไทยมีขีดความสามารถมากพอจนนำไปสู่การตัดสินใจทำสงคราม แต่อย่างไรก็ตามญี่ปุ่นก็ได้เสนอเครื่องบินรบให้ไทยในจำนวนที่มากกว่าที่จะได้รับจากอเมริกาสองเท่า คือ 34 เครื่อง และเครื่องบินที่ขายให้ไทยนั้นถือได้ว่าเป็นเครื่องบินที่มีสมรรถภาพที่ทันสมัยแบบเดียวกับที่ญี่ปุ่นใช้ในการบุกจีน ซึ่งเครื่องบินที่ญี่ปุ่นขายให้เป็นเครื่องบินทิ้งระเบิด 9 เครื่อง และเป็นเครื่องบินโจมตี 25 เครื่อง (Royal Thai Air Force, 1976, p.64) ในกรณีนี้ ญี่ปุ่นได้ถูกมองว่าเป็นมิตรที่แท้จริงในยามยากของไทย ในทางกลับกันความรู้สึกของฝ่ายไทยที่มีต่ออังกฤษและอเมริกาก็ยิ่งห่างเหินยิ่งขึ้น ดังที่ เซอร์โจเซย์ ครอสมบี้ (Sir Josiah Crosby) รายงานโทรเลขไปยังอังกฤษเกี่ยวกับกรณีนี้ว่า “นายกรัฐมนตรีกล่าวแสดงถึงความขมขื่นเกี่ยวกับท่าทีอันปราศจากความเห็นอกเห็นใจของรัฐบาลวอชิงตัน ด้วยการตั้งคำถามว่า ถ้าหากสหรัฐอเมริกาปฏิเสธไม่ยอมขายเครื่องบินและอาวุธสงครามให้แก่ไทยแล้ว ไทยจะไปหาซื้อสิ่งเหล่านี้ได้จากที่ใดหากไม่ใช่จากประเทศญี่ปุ่น” (Suwannathat-Pian, 1989, p.24) นอกจากคำกล่าวจากมุมมองของอังกฤษแล้ว ในมุมมองของไทยเองมีความรู้สึกเช่นนั้นเหมือนกันดังคำกล่าวของนายดิเรก ชัยนามที่ว่า “จริงอยู่ไทยไม่ต้องการอยู่ใต้ความควบคุมของประเทศใดๆ แต่ญี่ปุ่นสามารถแสดงให้เห็น

ไทยเห็นว่า ถ้าฟิญี่ปุ่นไทยจะได้ประโยชน์ และให้ไทยกลัวญี่ปุ่นด้วยยิ่งกว่าหวังฟิหรือจะต้องกลัวอังกฤษหรือสหรัฐอเมริกา” (Jayanama, 1970, p.158)⁷

เหตุการณ์ในข้างต้นได้ยุติลงหลังจากที่ญี่ปุ่นได้พยายามเสนอตัวเข้ามาใกล้เคียงตัดหน้าอังกฤษที่กำลังจะยื่นมือเข้ามาเพื่อไม่ต้องการจะให้ญี่ปุ่นมีอิทธิพลมากขึ้นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งนายกรัฐมนตรีคือ พลตรีหลวงพิบูลสงครามได้เรียกประชุมคณะรัฐมนตรี และแจ้งให้ทราบว่า ญี่ปุ่นได้เสนอมา โดยไม่มีทางอื่นจะปฏิเสธ ดังนั้นนายกรัฐมนตรีจึงได้ตอบตกลงไปแล้ว อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ในตอนนั้นนายดิเรก ชัยนามได้เล่าว่า “ก่อนหน้านั้น นายกรัฐมนตรีได้เล่าให้ตนฟังและให้รักษาเป็นความลับยิ่งในการที่ญี่ปุ่นจะเสนอตัวเข้ามาใกล้เคียง โดยการเจรจาใกล้เคียงได้ลงนามบนเรือลาดตระเวนญี่ปุ่นชื่อ “นาโตริ” (Natori)” (ดิเรก ชัยนาม 2513, หน้า133) ผลของการเจรจาไทยได้ดินแดนกลับคืนมาหนึ่งในแปดส่วนจากที่ฝรั่งเศสยึดไป หลังจากวันรุ่งขึ้นที่ไทยได้ดินแดนคืนแล้วคือวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2484 รัฐบาลได้ประกาศให้โรงเรียนและหน่วยงานทั่วประเทศชักธงชาติไทยธงชาติญี่ปุ่นขึ้นพร้อมกันเพื่อเป็นการฉลอง (Khatiworaphong, 1977, p.255)

⁷ นอกจากญี่ปุ่นแล้ว ในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2483 ทางเยอรมันก็ให้การสนับสนุนไทยในการทวงดินแดนคืนจากฝรั่งเศส โดยผู้ที่วิ่งเต้นในการขอการสนับสนุนจากเยอรมันก็คือ พระยาพหลพลพยุหเสนา โดยวิ่งเต้นผ่านจอมพลเกอริง (Hermann Göring) ซึ่งเป็นเพื่อนร่วมรุ่นโรงเรียนนายร้อยเยอรมันเมื่อครั้งพระยาพหลไปเรียนวิชาการทหารที่เยอรมัน แต่ผู้ที่เป็นตัวแทนถือสาสนไปก็คือ พันเอกประยูร ภมรมนตรี (ยศขณะนั้น) อย่างไรก็ตามทางเยอรมันก็มีข้อแม้คือ ขอให้ไทยทวงดินแดนได้เฉพาะเท่าที่ไทยเสียไปเท่านั้น เนื่องจากเยอรมันเกรงว่าถ้าไทยเรียกร้องมากเกินไป เยอรมัน และญี่ปุ่นที่เป็นฝ่ายสนับสนุนไทยอยู่อาจจะต้องเปิดศึกสองด้าน

หลังจากกรณีพิพาทอินโดจีนสิ้นสุดลง ความสัมพันธ์ของไทยญี่ปุ่นก็ใกล้ชิดกันมากขึ้นเมื่อไทยกับญี่ปุ่นตกลงที่จะเลื่อนลำดับชั้นจากอัครราชทูตเป็นเอกอัครราชทูตเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2484 ในประเด็นนี้เป็นประเด็นที่สำคัญมากเนื่องจากในเวทีการทูตของไทยกับต่างประเทศโดยเฉพาะกับประเทศมหาอำนาจ ไทยจะมีตำแหน่งของทูตเป็นแค่อัครราชทูต ซึ่งตรงกันข้ามกับประเทศยุโรปด้วยกันที่จะแลกเปลี่ยนทูตในระดับเอกอัครราชทูต เรื่องนี้เป็นเรื่องที่กระทบกับเกียรติภูมิทางการทูตของไทย แต่กับญี่ปุ่นที่ถือว่าเป็นชาติมหาอำนาจที่สำคัญชาติหนึ่งตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่งเป็นต้นมา ไทยได้มีการแลกเปลี่ยนทูตถึงชั้นเอกอัครราชทูตดังนั้นจึงถือว่าเป็นความสัมพันธ์ทั้งสองถือว่าใกล้ชิดกันมาก (Kasetsiri, 2006, p.278)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นตั้งแต่หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ประเทศทั้งสองมีค่อย ๆ มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมากขึ้นเรื่อย ๆ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า ญี่ปุ่นนั้นถือได้ว่าเป็นประเทศมหาอำนาจชาติเดียวในเอเชีย ซึ่งคณะราษฎรมองว่าน่าจะยึดถือเป็นแบบอย่างในการพัฒนาประเทศ ตลอดจนการคบค้าสมาคมกับญี่ปุ่นนั้นก็เป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะเป็นการปลีกตัวออกจากอิทธิพลของชาติมหาอำนาจที่ขนาบประเทศไทย อยู่สองฝั่งคือ อังกฤษและฝรั่งเศส ซึ่งความต้องการของไทยก็ค่อนข้างที่จะสอดคล้องกับความต้องการของญี่ปุ่นเหมือนกัน เนื่องจากญี่ปุ่นหลังจากที่กลายเป็นประเทศมหาอำนาจที่ถือว่าประสบความสำเร็จในการพัฒนาอุตสาหกรรมหนัก ญี่ปุ่นก็ต้องการวัตถุดิบอันจำเป็นสำหรับเศรษฐกิจของตนจึงมุ่งหน้าขึ้นจีนยึดครองแมนจูเรีย แต่กระนั้นก็ตามญี่ปุ่นก็ไม่สามารถขยายอิทธิพลขึ้นไปได้เกินนั้น ญี่ปุ่นจึงมุ่งหน้าลงใต้สู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และพยายามผูกมิตรกับไทยที่ถือได้ว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญสำหรับนโยบายมุ่งลงใต้ของญี่ปุ่น ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าหลังการทำรัฐประหารของ

พระยาพหลฯ เป็นต้นมา ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นที่มีต่อไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่ขาดสายไม่ว่าจะทางเศรษฐกิจการค้า การเมือง หรือ การทหาร กระนั้นก็ตามอิทธิพลของญี่ปุ่นได้เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดมากขึ้นจากกรณีอเมริกายึดเครื่องบินสิบหกลำเพื่อตัดกำลังไทยไม่ให้เรียกครองดินแดนคืนจากฝรั่งเศส ซึ่งในกรณีนั้นญี่ปุ่นเสนอขายเครื่องบินให้ไทยในจำนวนที่มากกว่า ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่าจากกรณีนี้ไทยเริ่มที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อญี่ปุ่นว่าเป็นมหามิตรที่ยื่นมือเข้ามาช่วยไทยในยามยาก และในขณะเดียวกันทัศนคติของไทยต่อชาติตะวันตกก็เริ่มย่ำแย่ขึ้นเรื่อย ๆ ในจุดนี้เราอาจจะกล่าวได้ว่าทัศนคติของจอมพล ป.ฯก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์ญี่ปุ่นยกพลขึ้นบกเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ.2484 มีแนวโน้มที่อาจจะมองว่าญี่ปุ่นเป็นมิตรแท้ในยามยาก

2.2 ความเชื่อพื้นฐานและบุคลิกภาพของจอมพล ป. พิบูลสงคราม

อย่างที่ทราบกันดีว่าจอมพล ป.ฯเป็นผู้หนึ่งที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงประเทศไทย (สยามในขณะนั้น) มาสู่ระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าความคิดทางการเมืองของจอมพล ป.ฯ ก็น่าจะมีความเชื่อพื้นฐานที่อยู่บนฐานคิดแบบประชาธิปไตย แต่กระนั้นความคิดของจอมพล ป.ฯ เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงมาเป็นอำนาจนิยมทหารแบบฟาสซิสต์ (Fascism) ที่มีตัวอย่างในสมัยนั้นก็คือลัทธิฟาสซิสต์ของอิตาลีที่นำโดยมุสโสลินี (Benito Mussolini) ลัทธินาซีของเยอรมันที่นำโดยอดอล์ฟ ฮิตเลอร์ (Adolf Hitler) หรือลัทธิคลั่งชาติในญี่ปุ่นที่นำโดยฮิเดกิ โตโจ (Hideki Tojo) โดยลัทธิเหล่านี้จะแนวคิดพื้นฐานอยู่สองเรื่องที่เป็นแกนกลางก็คือ แนวคิดเกี่ยวกับชาตินิยม และแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำนิยม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเริ่มปรากฏอย่างเห็นได้ชัดตั้งแต่สงครามอินโดจีน เป็นต้นมา ดังที่ พล.ต.อ อุดล อุดลเดชจรสได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า “ในตอนต้นๆ สังเกตว่าจอมพล ป.ฯ ยังไม่กระตือรือร้นที่จะดำเนินการตามลัทธิทั้งสองดังกล่าว (ลัทธินาซีและ

ลัทธิฟาสซิสต์) แต่แล้วภายหลังที่ได้รับยศเป็นจอมพลแล้ว สังเกตว่า จอมพล ป.ฯ จะเข้มงวดมากขึ้นที่จะดำเนินการเผด็จการตามลัทธิทั้งสองนี้.... (Dantrakun, 2003, p.158) ซึ่งตามคำบอกเล่าข้างต้นก็มีความใกล้เคียงกับหลักฐานแวดล้อม ดังคำกล่าวต่างๆของตัวจอมพล ป.ฯ เอง ที่สามารถสะท้อนถึงวิธีคิดแบบฟาสซิสต์อยู่หลายครั้ง ยกตัวอย่างเช่นคำพูดของจอมพล ป.ฯ ที่กล่าวถึงแนวคิดเรื่องการให้ยึดตัวผู้นำไว้ว่า “ญี่ปุ่นมีเครื่องยึดมันอยู่คือ พระเจ้าแผ่นดินของเขา ของเราไม่มีอะไรเป็นเครื่องยึดแน่นอน ที่มีอยู่ คือชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ ชาติก็ยังไม่ยึดตน ศาสนาก็ไม่ทำให้คนเลื่อมใสยึดมั่น พระมหากษัตริย์ยัง是孩子อยู่เห็นแต่รูป รัฐธรรมนูญก็เป็นสมุดหนังสือเวลาบ้านเมืองคับขันจะเอาอะไรเป็นเครื่องยึดไม่ได้ ผมจึงให้ยึดตามนายกรัฐมนตรี ” (Kasetsiri, 2006, p.187) ยิ่งไปกว่านั้นยังมีหลักฐานอีกชิ้นหนึ่งที่ชี้ให้เห็นว่าตัวจอมพล ป.ฯ เองได้นิยมชมชอบลัทธินาซี ฟาสซิสต์ ตลอดจนเผด็จการอำนาจนิยมอย่างมาก ดังคำให้การของนายทวี บุญยเกตุ บุคคลหนึ่งที่ใกล้ชิดกับจอมพล ป.ฯ ที่ได้เล่าว่า ตัวจอมพล ป. พิบูลสงครามชอบทำอะไรเลียนแบบฮิตเลอร์และมุสโสลินี มากไปกว่านั้นยังชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับนาซีไปเลย จนถึงกับเปรียบว่าตนเองเป็นนาซีไปเลย (Numnon, 2005, p.72) เท่านั้นไม่พอจากคำให้การของนายทวี บุญยเกตุยังเล่าว่าจอมพล ป.ฯ นั้น ชอบทำตามฮิตเลอร์อยู่บ่อยครั้งซึ่งเมื่อฟังดูก็อาจจะพาลคิดว่าเป็นเรื่องที่คุ้นมาลอย ๆ แต่เมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงแล้วก็ถือว่าค่อนข้างที่จะเชื่อถือได้ ดังตัวอย่างที่ว่าเมื่ออยู่ครั้งหนึ่งจอมพล ป.ฯ พยายามที่รณรงค์ตามนโยบายรัฐนิยมโดยให้ประชาชนเลิกใช้คำทับศัพท์ที่มาจากภาษาตะวันตก ซึ่งคำหนึ่งที่ติดปากประชาชนก็คือ คำว่า “ฮัลโลล” โดยจอมพล ป.ฯ พยายามที่จะสร้างคำอื่นขึ้นมาเพื่อทดแทนคำดังกล่าว ซึ่งคำที่จอมพล ป.ฯ คิดขึ้นมานั้นก็คือคำว่า “พิบูลสวัสดิ์” การรณรงค์คำดังกล่าวนี้ถูกโฆษณาผ่านรายการสนทนาของนายมั่น ชูชาติ และ นายคงรักไทย แต่คำดังกล่าวไม่เป็นที่นิยมจึงมีการใช้คำ

ว่า “สวัสดิ” แทน (Syamananda, 1977, p.188) ซึ่งเป็นที่แน่ชัดว่าคำทักทายดังกล่าวที่ใช้เมื่อเวลาเจอกันนั้นเป็นสิ่งที่จอมพล ป.ฯ ลอกเลียนมาจากการทักทายของพวกนาซีในสมัยสงครามโลกที่เมื่อเจอกันก็จะกล่าวคำว่า “ Heil Hitler” (ฮิตเลอร์จงเจริญ) นอกจากนี้ยังมีอีกคำพูดหนึ่งของจอมพล ป.ฯ ที่กล่าวถึงความสำคัญของอำนาจไว้ว่า “ เราควรจะนึกว่าสมัยนี้กฎหมายก็ดี ศิลธรรมก็ดีเราพึ่งไม่ได้ เราต้องพึ่งอำนาจ และในการที่เราจะต้องปฏิบัติโดยการใช้อำนาจ เมื่อเขาใช้อำนาจแล้ว เราจะไปร้องว่าผิดกฎหมาย ผิดกฎหมายนานาชาติ หรือผิดศีลธรรมนั้น ผมคิดว่าปัจจุบันนี้เป็นเรื่องพื้นสมัย” (Pibulsongkhram, 1997, p.306)

จากข้อมูลในข้างต้นก็พอที่จะอนุมานได้ว่าจอมพล ป.ฯ มีแนวโน้มที่จะคล้อยตามแนวคิดของลัทธิฟาสซิสต์ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวที่เน้นย้ำอยู่บนฐานคิดในเรื่องความยิ่งใหญ่ของชาติ ดังนั้นเองการที่จะทำให้แนวคิดนี้ขับเคลื่อนต่อไปได้ก็ด้วยการที่จำเป็นจะต้องหาศัตรูมาเป่าในการปลุกระดมมวลชนให้มาสนับสนุน ซึ่งเป่าสำคัญที่มักจะถูกนำมาโจมตีก็คือการเสียดินแดนในอดีตให้กับชาติมหาอำนาจฝรั่งเศสและอังกฤษ ผลลัพธ์ที่เห็นได้ชัดจากแนวคิดดังกล่าวของจอมพล ป.ฯ ก็คือดำเนินนโยบายที่ค่อนข้างสับสนและก้าวร้าวในกรณีพิพาทอินโดจีนฝรั่งเศส มากไปกว่านั้นเรายังเห็นถึงแนวคิดดังกล่าวเกี่ยวกับการสร้างภาพโจมตีชาติตะวันตกในคำประกาศสงครามของไทย ดังที่ว่า “ตั้งแต่แรกที่ยังอังกฤษได้แผ่จักรภพมาทางตะวันออกออกประเทศไทยก็ได้รับการเบียดเบียนบีบคั้นอย่างไม่ขาดสาย อังกฤษได้บั่นทอนดินแดนและแบ่งแยกเชื้อชาติไทยให้กระจัดกระจาย และกระทำทุกอย่างให้ชาติไทยอ่อนแอ ...ส่วนสหรัฐอเมริกาที่ดำเนินนโยบายแบบเดียวกับอังกฤษ ชาวไทยทั้งหลายคงจะจำได้ว่าในกรณีพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีนที่แล้วมา สหรัฐอเมริกาก็ได้ขัดขวางทางดำเนินการของไทยทุก

ประการตลอดจนรีบเครื่องบินและอาวุธยุทธภัณฑ์ที่ไทยสั่งซื้อและชำระเงินให้เสร็จแล้ว ...”

กล่าวโดยสรุป จากความคิดพื้นฐานของจอมพล ป.ฯ ที่มีลักษณะอำนาจนิยมทหารที่เอียงเอนไปทางประเทศของฝ่ายอักษะประกอบกับการสร้างชาติที่ใช้วิธีการสร้างศัตรูกับประเทศรอบด้านโดยเฉพาะอังกฤษและฝรั่งเศสที่ชนาอยู่สองฝั่งทั้งด้านตะวันตกและตะวันออกของไทย ด้วยมุมมองดังกล่าวจอมพล ป.ฯ เมื่อเห็นญี่ปุ่นในฐานะที่เป็นประเทศมหาอำนาจใหม่ที่เข้มแข็งที่จะสามารถเข้ามาปลดปล่อยประเทศอาณานิคมตามแนวคิดวงศไพบูลย์แห่งมหาเอเชียบูรพาก็เป็นสิ่งที่สอดคล้องการแนวคิดอำนาจนิยมชาตินิยมของจอมพล ป.ฯ ได้เป็นอย่างดี

2.3 บุคคลแวดล้อมที่มีผลต่อการตัดสินใจของจอมพล ป.สงคราม

นอกจากประวัติศาสตร์ในอดีตที่เป็นปัจจัยหนึ่งในการกำหนดการตัดสินใจของผู้นำต่อนโยบายใดนโยบายหนึ่ง ยังมีอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันนั่นก็คือ “ที่ปรึกษา” ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะใด ๆ ก็ตาม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมามีที่ปรึกษา หรือคณะที่ปรึกษาที่ช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ และโดยเฉพาะเรื่องคอขาดบาดตายอันเกี่ยวกับผลประโยชน์ของประเทศด้วยแล้ว ผู้ตัดสินใจสุดท้ายไม่อาจจะกระทำเรื่องต่าง ๆ ไปโดยพลการ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วในกรณีการตัดสินใจของจอมพล ป.ฯ ในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2484 ที่ยินยอมให้ประเทศไทยเป็นทางผ่านของญี่ปุ่นทั้งๆที่ไทยมีนโยบายเป็นกลางมาโดยตลอดตั้งแต่สงครามเกิดขึ้นในยุโรป และหลังจากนั้นประมาณเดือนเศษ จอมพล ป.ฯ ก็ตัดสินใจประกาศสงครามกับชาติตะวันตก ซึ่งการตัดสินใจดังกล่าวตัวของจอมพล ป.ฯ เอง อาจจะมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากแต่ที่ปรึกษาโดยเฉพาะบุคคลบางคนที่สำคัญในคณะรัฐมนตรีเองก็มีส่วนสนับสนุนให้จอมพล ป.ฯ ตัดสินใจดำเนินนโยบายไปในทิศทาง

นั้น ดังนั้นเองในส่วนนี้จึงเป็นการศึกษาถึงบุคคลต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของ จอมพล ป. พิบูลสงครามในช่วงเวลาดังกล่าว

สำหรับบุคคลสำคัญที่สนับสนุนให้จอมพล.ปฯ เลือกข้างที่จะเข้ากับญี่ปุ่น ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองในช่วงก่อนที่ญี่ปุ่นจะยกพลขึ้นบกเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ก็คือหลวงวิจิตรวาทการ (กิมเหลียง วัฒนปฤดา) มีหลักฐานปรากฏว่าบุคคลผู้นี้มักจะชื่นชมญี่ปุ่นในเรื่องที่ว่าเป็นประเทศเอเชียเล็กๆเพียงประเทศเดียวที่สามารถเอาชนะต่อผู้กับชาติมหาอำนาจต่างๆได้ และบ่อยครั้งการพูดของหลวงวิจิตรวาทการ มีนัยแฝงที่ต้องการจะให้ไทยเป็นเหมือนญี่ปุ่น ดังเช่นการปาฐกถาแก่ครูนักเรียน กรมยุทธศึกษาเกี่ยวกับการเสียดินแดนไทยให้แก่ฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2483 ที่ว่า “ ปัญหาอีกข้อหนึ่งซึ่งเราชอบถามกันนั้น คือว่าถ้าเรารบจะชนะหรือไม่ ปัญหาข้อนี้ไม่มีใครตอบได้ เพราะว่าการสงครามนั้น ถ้ามีหวังชนะกันตั้ง 100 หรือเพียง 70 เปอร์เซนต์ สงครามก็ไม่เกิด เพราะอีกฝ่ายหนึ่งจะไม่สู้ ดังนั้นสงครามจะเกิดขึ้นก็เมื่อความมีชัยนั้นกำกวมและต่างฝ่ายต่างยอมเสี่ยงภัยด้วยกัน ไม่มีใครจะสามารถทายได้ถูกต้องตั้งแต่เริ่มรบว่า ใครจะแพ้ ใครจะชนะ ในสงครามระหว่างจีนกับญี่ปุ่นเมื่อ 40 กว่าปีมาแล้ว ไม่มีใครคิดว่าญี่ปุ่นจะชนะจีน เพราะกำลังผิดกันมากนัก ญี่ปุ่นตายหนึ่ง จีนตายสิบ ญี่ปุ่นก็หมดก่อน กล่าวกันอย่างนี้ตั้งแต่เริ่มสงคราม แต่ลงท้ายญี่ปุ่นชนะ ครั้นต่อมาอีก 10 ปี เกิดสงครามระหว่างญี่ปุ่นกับรัสเซีย ก็มีการเข้าใจเช่นเดียวกัน เพราะรัสเซียเป็นมหาอำนาจยิ่งใหญ่ในโลกเวลานั้น มีน้อยคนเต็มทีที่จะเชื่อว่ารัสเซียจะแพ้ญี่ปุ่น แต่ในที่สุดญี่ปุ่นก็ชนะอีก ชัยชนะจากสงครามกระทำให้ญี่ปุ่นซึ่งเป็นชาติเล็กเช่นเดียวกับเรา เคยถูกข่มเหงเช่นเดียวกับเรา เคยถูกฝรั่งเอาเรือรบเข้ามายิงชายฝั่งและยื่นคำขาดข้อนคำขาดเช่นเดียวกับเรา บัดนี้ญี่ปุ่นกลายเป็น

มหาอำนาจมหาสมุทร และไม่มีใครกล้าประทุษร้ายอีกต่อไป...” (Vichit-Vadakan, 2003, pp.471-472)

นอกจากนี้ ยังมีหลักฐานอีกชิ้นหนึ่งในช่วงก่อนจะเกิดเหตุการณ์ญี่ปุ่นบุกไทย ที่ช่วยให้เราเห็นภาพเกี่ยวกับความคิดของหลวงวิจิตรวาทการที่คาดการณ์ว่าญี่ปุ่นจะบุกไทยในแน่นอน ซึ่งหลวงวิจิตรวาทการทำนายถูกก่อนหน้านี้เกือบปี และหลวงวิจิตรได้เสนอว่าประเทศไทยควรจะทำอย่างไรถ้าญี่ปุ่นเกิดบุกไทยขึ้นมาจริง สำหรับหลักฐานชิ้นนี้เป็นบันทึกกลับของหลวงวิจิตรวาทการที่เขียนขึ้นเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2483 โดยหลวงวิจิตรฯ ทำนายถึงกรณีที่ญี่ปุ่นจะบุกไทยว่า “ถ้ากว่าญี่ปุ่นจะเคลื่อนไหวมายังทางนี้ จะเป็นการตีหมู่เกาะชวา หรือติมอลายู หรืออินโดจีน หรือบุกรุกเข้ามาทางพม่าก็ตาม เขาจะต้องมองมาที่เราก่อน ว่าจะจะเป็นพวกพ้องที่เขาไว้วางใจหรือไม่เพราะว่าประเทศเราเป็นกบฏเจ้าสำคัญ เขาจะลงมือทำการที่หนึ่งที่ได้ในแถบนี้ โดยไม่แน่ใจในประเทศเราก่อนนั้น ย่อมเป็นการไม่รอบคอบ เพราะประเทศเราอาจเป็นสะพานให้กองทัพอังกฤษที่มลายู” (Vichit-Vadakan, 2003, p.193)

กระนั้นหลวงวิจิตรวาทการยังเสนอต่อไปอีกในกรณี ถ้าเกิดญี่ปุ่นบุกไทยขึ้นมาจริงนโยบายความเป็นกลางของไทยที่ได้ยึดถือมาโดยตลอดตั้งแต่เกิดเหตุการณ์สงครามโลกในยุโรป นโยบายความเป็นกลางนั้นจะพาประเทศชาติล่มจมแน่นอน และประเทศที่รุกรานจะไม่สนใจแม้แต่น้อยว่าประเทศที่ตนเองบุกมีนโยบายเป็นกลางหรือไม่ ดังที่หลวงวิจิตรกล่าวว่า “ความเป็นกลางนั้นจะใช้ได้แต่เมื่อสงครามไม่ได้แผ่มาใกล้ๆ แต่ถ้าหากสงครามแผ่มาใกล้ ๆ แล้ว ความเป็นกลางนั้นก็อาจจะถูกทำลายลงเมื่อไรก็ได้ และการปฏิบัติตนเป็นกลางอย่างเคร่งครัดนั้น ไม่เป็นความศักดิ์สิทธิ์ที่จะช่วยตัวเองได้เลย การรบเพื่อความเป็นกลางนั้นเป็นผลร้ายอย่างอนาถ ทหารอังกฤษที่ขึ้นมาช่วยนอร์เวย์ก็ตี ช่วยเบลเยียมก็ตี ไม่ได้ช่วยจริงจัง ถึงเวลาอังกฤษเห็นว่า

ผู้ไม่ไหวแน่นและจะต้องถอยอังกฤษก็ปล่อยให้นอร์เวย์และเบลเยียมรบไปเรื่อยๆ โดยไม่บอกให้รู้ตัวว่าจะถอย อังกฤษใช้นอร์เวย์และเบลเยียมเป็นเครื่องกำบังให้ตนเองล่าถอยได้สะดวก... ตามทางที่อังกฤษถอยไป เมื่อถอยแล้วก็เผาทำลายเรื่อยไป นอกจากทำลายอุปกรณ์ในการคมนาคมแล้ว ยังทำลายตลอดถึงบ้านเรือน ถังน้ำมัน และเสบียงอาหาร ...ความเป็นกลางเป็นสิ่งที่เชื่อถือไม่ได้ ความเป็นกลางเหมาะแต่ที่จะใช้ในทางการพูด แต่ไม่ใช่ในทางปฏิบัติ ถ้าถือเคร่งครัดจริงๆ ก็จะทำให้ความหายนะมาให้” (Vichit-Vadakan, 2003, p.193)

ดังนั้นถ้อยนโยบายความเป็นกลางไม่สามารถจะใช้ได้แล้ว ประเทศไทยควรที่จะกระทำการใดในเรื่องนี้หลวงวิจิตรฯได้เสนอว่าในเมื่อญี่ปุ่นบุกไทยแล้ว ไทยปิดประตูที่จะสู้กับญี่ปุ่นไปได้เลยเพราะอาวุธหรือกำลังพลที่น้อยกว่ามันเป็นไปได้ที่ไทยจะต้านทานญี่ปุ่นไว้ได้ ในขณะที่เดียวกัน ถ้าไทยพยายามที่จะขอร้องให้ชาติมหาอำนาจตะวันตกยื่นมือเข้าช่วยเหลือมันก็เป็นไม่ได้เช่นเดียวกันเพราะสงครามในยุโรปอังกฤษหรือฝรั่งเศสก็แทบเอาตัวไม่รอดจากนาซีเยอรมัน ส่วนอเมริกาถ้าจะยื่นมือเข้ามาช่วยก็น่าจะช่วยเงินไปตั้งแต่แรกแล้ว ดังนั้นทางที่ดีไทยควรที่จะเป็นมิตรกับญี่ปุ่นดีกว่า เข้าทำนองที่ว่าเมื่อสู้ไม่ได้ก็ขอเข้าเป็นพวกไปเลยดีกว่า ดังที่หลวงวิจิตรฯได้กล่าวไว้ว่า “ถ้าญี่ปุ่นทำอะไรกับเราเข้า ก็อย่าหวังเลยว่าอังกฤษ ฝรั่งเศสจะช่วยให้เราได้ เพราะสองประเทศนี้แม้แต่จะช่วยเหลือเองก็ยากเต็มที และพฤติกรรมที่เป็นมาแล้วในยุโรป แสดงให้เห็นว่าอังกฤษ ฝรั่งเศส ไม่สามารถช่วยใครได้ เราจะหวังพึ่งอเมริกันหวังไม่ได้เพราะถ้าอเมริกาอยู่ในฐานะที่จะช่วยใครในทางบูรพาทิศได้แล้วก็ช่วยจีนเสียดีกว่า เพราะการช่วยเงินจะเป็นประโยชน์มากกว่าช่วยเราหลายสิบเท่า....เราทราบกันดีแล้วว่าญี่ปุ่นนั้นเป็นเสือ เราเข้าไปใกล้อาจจะถูกกิน แต่เราหรือใครๆ สามารถที่จะฆ่าเสือตัวนี้ได้หรือไม่หรือไม่ฆ่า จะพากันหนี เราจะสามารถหนีพ้นหรือไม่ เมื่อเราฆ่าเสือก็ไม่ได้ หนีเสือก็ไม่

พัน มื้ออยู่ทางเดียวคือควรลองที่จะเป็นเพื่อนกับเสือ ซึ่งบางทีจะรอดตัวได้บ้าง” (Vichit-Vadakan, 2003, p.193)

นอกจากบันทึกกลับของหลวงวิจิตรวาทการที่ส่งไปให้ยังท่านนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นอ่านแล้ว เรายังมีพยานแวดล้อมอื่นๆอีกบ่งชี้ว่าตัวหลวงวิจิตรวาทการเองที่เป็นตัวตั้งตัวตีในการให้ไทยเข้าร่วมกับญี่ปุ่น ดังตัวอย่างเช่นคำให้การของพลตำรวจเอกอดุล เดชจรัสที่กล่าวไว้ว่า “ข้าพทราบว่า หลวงวิจิตรวาทการได้เคยทำบันทึกเรื่องลัทธินาซีและฟาสซิสต์ว่าได้อย่างไร และพิมพ์เป็นโรเนียวให้จอมพล ป. พิบูลสงครามอ่าน ที่ข้าพเจ้าทราบนั้นก็เพราะได้เห็นจากขุนอุดมสรยุทธ ผู้รักษาสถาบันของจอมพล ป. พิบูลสงคราม” (Dantrakun, 2003, p.158) ในการประชุมรัฐมนตรีวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2584) หลวงวิจิตรได้ให้ความเห็นไว้ในหน้า 20 ของรายการประชุมว่า ให้ร่วมกับฝ่ายอักษะเลยทีเดียว.. หลวงวิจิตรเชื่อมั่นทีเดียวว่า ถ้าหากไทยได้ร่วมเข้ากับอักษะแล้ว ก็เป็นของที่ควรกระทำและนอกจากนี้ปรากฏว่าก่อนที่ญี่ปุ่นจะบุกเมืองไทย หลวงวิจิตรวาทการก็ได้ทำการติดต่อกับญี่ปุ่นอยู่ด้วยแล้ว” (Vichit-Vadakan, 2003, p.170)

ยังมีพยานรู้เห็นอีกคนหนึ่งคือนายทวิช บุญยเหตุหนึ่งในรัฐมนตรี ที่เล่าถึงการที่จอมพล ป.ฯ ตัดสินใจประกาศสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตรจากที่แต่เดิมเพียงแค่อยอมให้ญี่ปุ่นผ่านว่า การตัดสินใจของจอมพล ป.ฯ ได้รับอิทธิพลอย่างมากจากที่ปรึกษาคนสนิทที่ชื่อว่า หลวงวิจิตรวาทการ ดังที่นายทวิช บุญยเหตุได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า “ ในราวเดือนมกราคม พ.ศ. 2485 วันใดจำไม่ได้ แต่เป็นวันประชุมคณะรัฐมนตรี ข้าพเจ้าจำได้ว่า นายวิจิตรวาทการ ได้พูดขึ้นในคณะรัฐมนตรีนอกระเบียบวาระว่า เรือรบของอังกฤษ 2 ลำ คือ ปรีณส์ออฟเวลส์ และรีฟลัส ได้ถูกฝ่ายญี่ปุ่นทำลายจมลงแล้ว เรือสองลำนี้เป็นเรือที่มีขนาดหนักซึ่งเยอรมันได้เพียรพยายามที่จะทำลายมานานแล้ว แต่ไม่สำเร็จ แต่ญี่ปุ่นสามารถทำลายได้ในชั่วเวลาไม่กี่ชั่วโมง เป็นการแสดงให้เห็นสมรรถภาพของ

กองทัพญี่ปุ่น และได้พูดในคณะรัฐมนตรีในทำนองสรรเสริญความเข้มแข็งของกองทัพญี่ปุ่น และจงใจให้ผู้ที่นั่งฟังอยู่เชื่อว่าอย่างไรเสียสงครามคราวนี้ญี่ปุ่นต้องเป็นฝ่ายชนะ จึงได้เสนอความเห็นว่า ควรจะได้ประกาศสงครามกับอังกฤษและอเมริกาเสีย ข้าพเจ้าจำไม่ได้ว่ามีรัฐมนตรีจะเป็นใครข้าพเจ้าจำไม่ได้ ได้พูดแย้งว่าที่จะประกาศกับเขานั้นจะเอาอะไรมาเป็นเหตุ จอมพล ป. พิบูลสงครามได้พูดตัดบทว่าก็เอาเหตุการณ์ทิ้งบอมบ์ก็แล้วกัน และให้คุณเดือนไปยกร่างมา แต่ยกร่างเมื่อใด ข้าพเจ้าไม่ทราบจำได้แต่เพียงว่า จู่ๆนายวิจิตรวาทการก็ได้นำร่างประกาศสงครามให้คณะรัฐมนตรีในวันที่ 25 มกราคม 2485 ซึ่งเป็นการประชุมพิเศษไม่ใช่วันประชุมธรรมดา และในที่สุดที่ประชุมก็ได้พิจารณาเพียงแก้ไขข้อความในร่างเท่านั้น ครั้นแล้วก็ได้จัดการประกาศสงครามไปโดยรวบรัด กล่าวคือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ในฐานะนายกรัฐมนตรีได้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการก่อนที่จะส่งไปให้คณะผู้สำเร็จราชการลงนาม และปรากฏว่า “ได้ประกาศไปก่อนที่คณะผู้สำเร็จราชการลงนาม....” (Dantrakun, 2003, p.304)

อย่างไรก็ตามพวกที่ฝึกฝึญี่ปุ่นซึ่งแวดล้อมตัวจอมพล ป.ฯ อยู่ในเวลานั้นอีกคนหนึ่งคือ พลตรีประยูร ภมรมนตรี หนึ่งในแกนนำของคณะราษฎร ซึ่งเรื่องนี้นายทวิบุญเกิด ได้เล่าไว้ว่า “ข้าพเจ้าจำได้ว่าจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีได้ส่งพลตรีประยูร ภมรมนตรี ไปยุโรป ที่จำได้ไปหลายประเทศ ทั้งประเทศอิตาลีและเยอรมนีด้วย จะไปด้วยเรื่องอะไรไม่ทราบ ไปสักประมาณ 6 ถึง 8 เดือน กลับมานายประยูร ภมรมนตรี ได้เล่าให้ฟังว่าได้พบบุคคลสำคัญๆในคณะนาซี เช่น จอมพล เกอริง กลับมาแล้ว พล.ต.ประยูร ภมรมนตรี ไปปรับปรุงงานยุวชน และจำได้ว่าลูกเสือได้ถูกยุบไปรวมขึ้นอยู่ในกรมยุวชน ทำที่นายประยูร ภมรมนตรี นิยมชมชอบในลัทธินาซีและฟาสซิสต์ นอกจากนี้ยังเล่าให้ฟังถึงกองกำลังกองทัพของเยอรมนีและอาวุธ

ยุทธภัณฑ์ว่าเข้มแข็งใหญ่โต และพูดจูงใจให้คนคล้อยตามว่าเยอรมนีจะต้องชนะสงครามเด็ดขาด” (Dantrakun, 2003, p.289)

นอกจากบุคคลสองคนในข้างต้นแล้ว ยังคงมีบุคคลแวดล้อมอีกหลายคนที่ขอบพูดโฆษณาชวนเชื่อให้จอมพล ป. เห็นดีเห็นงามกับฝ่ายอักษะ ซึ่งในเรื่องนี้พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพย์อาภาได้ให้การหลังสงครามเกี่ยวกับบุคคลพวกนี้ว่า “คนในคณะรัฐมนตรีหรือบุคคลที่สนิทชิดชอบกับจอมพล ป. ๗ มีหลายคนที่นิยม ชมชอบฝ่ายญี่ปุ่นและอักษะและมีการพูดในเชิงโฆษณาชวนเชื่อให้เห็นดีเห็นงามกับฝ่ายอักษะ เท่าที่ข้าพเจ้าเคยได้ยินได้ฟังด้วยตนเอง มีฝ่ายที่นิยมอักษะพูดว่า ฝ่ายอักษะจะต้องชนะสงครามแน่นอนและฝ่ายอังกฤษและอเมริกาต้องเป็นฝ่ายแพ้แน่ มี 1. นายประยูรภรรมนตรี 2. หลวงพรหมโยธี 3. หลวงสินธุสงครามชัย 4.หลวงวิจิตรวาทการ 5.ขุนนิรันดร์ชัย 6. พล.ต.ไชยประทีปเสนา ผู้ที่นิยมญี่ปุ่นออกหน้าออกตาก็มีย หลวงวิจิตรวาทการ นายวนิช ปานะนนท์ หลวงสินธุสงครามชัย โดยเฉพาะหลวงสินธุเคยถกเถียงกับข้าพเจ้าถึงกองกำลังกองทัพเรือ หลวงสินธุฯ เห็นว่ากองทัพเรือญี่ปุ่นเก่งกว่า..” (Dantrakun, 2003, p.294) ในขณะเดียวกันนายปรีดี พนมยงค์ซึ่งถือว่าเป็นฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับพวกนิยมญี่ปุ่นก็ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจของจอมพล ป.ว่า “ในตอนนั้น มีรัฐมนตรีบางคนเห็นว่าการยอมให้กองทัพญี่ปุ่นผ่านอย่างเดียวยังไม่พอ ควรจะเป็นมิตรประเทศกับเขาเสียด้วยซ้ำ เพื่อที่จะได้ถือโอกาสเรียกร้องดินแดนของเรา กลับคืนจากอังกฤษ และฝรั่งเศส และก็เหมือนทุกๆครั้งนั้นแหละ พวกผมน้อย ก็ต้องยอมแพ้” (Numnon, 2005, p.40)

จากหลักฐานในข้างต้นที่ได้นำเสนอไปก็จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า มีกลุ่มที่นิยมญี่ปุ่นเป็นจำนวนมากในช่วงเวลาสงครามโลกครั้งที่สองตอนต้น คนบางคนในกลุ่มนี้ก็เป็นผู้ร่วมเปลี่ยนแปลงการปกครองมาด้วยกัน อย่างเช่นนายประยูร ภมรมนตรี หรือ

บางคนในนั้นก็ถือว่าเป็นผู้มีอำนาจในกองทัพเช่นหลวงสินธุสงครามชัย และจากหลักฐานเหล่านี้ก็ชี้ให้เห็นว่ากลุ่มคนเหล่านี้เป็นกลุ่มคนที่ใกล้ชิดกับนายกรัฐมนตรี เป็นพิเศษอย่างเช่นหลวงวิจิตรวาทการ ซึ่งถือได้ว่าเป็นคลังสมองของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในขณะที่ตัวบุคคลนั้นก็เป็นผู้นิยมญี่ปุ่นอย่างออกนอกหน้ามาก เราจึงไม่สามารถที่จะปฏิเสธได้ว่าการตัดสินใจของจอมพล ป. พิบูลสงครามน่าจะได้รับอิทธิพลมาจากบุคคลที่แวดล้อมตัวอยู่

2.4 เหตุการณ์หรือข้อมูลที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม รับรู้ในขณะที่ตัดสินใจ

ในส่วนนี้จะเป็นการนำเสนอถึงข้อมูลในช่วงเวลาใกล้ๆเกี่ยวกับความเป็นไปต่าง ๆ รอบตัวที่จอมพล ป.ฯ รับรู้ก่อนตัดสินใจให้ญี่ปุ่นใช้ไทยเป็นทางผ่านในวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 และรวมทั้งการตัดสินใจประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกาในวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2485 โดยผู้ศึกษาจะขอแบ่งออกเป็นสองช่วง คือ ช่วงแรกเป็นช่วงที่ญี่ปุ่นยังไม่บุกไทย นั่นก็คือ เหตุการณ์ที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ในฐานะที่เป็นผู้ตัดสินใจสุดท้ายรับรู้จะรับรู้อะไรบ้างเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ส่วนช่วงที่สองคือหลังวันที่ 8 ธันวาคมไปจนถึงวันที่ 25 มกราคม พ.ศ.2485

ในส่วนแรกเกี่ยวกับเหตุการณ์ก่อนตัดสินใจให้ญี่ปุ่นใช้ดินแดนไทยเป็นทางผ่าน จอมพล ป.ฯ รับรู้เกี่ยวกับการที่ญี่ปุ่นจะบุกประเทศไทยก่อนหน้าวันที่ 8 ธันวาคมเป็นเวลาก่อนหน้าเกือบห้าเดือน เรื่องนี้มีหลักฐานที่เป็นรูปธรรมที่สุดที่สามารถเชื่อมโยงในเรื่องนี้ได้ก็คือ ตั้งแต่วันที่ 3 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2584 จอมพล ป.ฯ ได้แอบเข้าพบกับท่านเซอร์โจไซร์ ครอสบี้ (Sir Josiah Crosby) อัครราชทูตอังกฤษประจำประเทศไทยเพื่อแจ้งให้ทราบว่าตนเองในฐานะที่เป็นนายกรัฐมนตรีกำลังถูกญี่ปุ่นบีบคั้น (Thadeus Flood, 1967, p. 640) นอกจากนี้ยังมีหลักฐานอีกอย่างหนึ่งที่บ่งชี้ว่าจอมพล ป.ฯ รับรู้ในเรื่องดังกล่าว คือ คำพูดของจอมพล ป. พิบูลสงครามที่

ปราศรัยในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี วันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2484 ว่า “แม้รัฐบาลจะวางนโยบายไว้ว่าจะไม่ทำการรบและจะพยายามทำดีกับทุกประเทศก็ตาม แต่ก็จำเป็นต้องคิดว่าหากในที่สุดแล้วนโยบายนี้เป็นไปไม่ได้ เราก็ควรที่จะยึดนโยบายต่อสู้เพื่อป้องกันตนเอง ซึ่งในการนี้จะให้ผล 2 ประการ แพ้กับชนะ ถ้าแพ้เรายังมีเกียรติศักดิ์ที่ได้สู้ แม้จะเสียเอกราชแต่ก็ยังมีชื่อที่ได้สู้ปรากฏในโลกต่อไป ในทางตรงกันข้าม ถ้าเราไม่สู้เสียเลยอย่างเช่นเดนมาร์กและอินโดจีน เราก็จะเสียทั้งชื่อเสียงและเอกราช” (Numnon, 2005, p.241) จากคำปราศรัยนี้นำไปสู่การตรากฎหมายที่เรียกว่า พระราชบัญญัติกำหนดหน้าที่คนไทยในเวลารบ ที่มีใจความว่าให้คนไทยสู้กับข้าศึกที่รุกรานเข้ามาในประเทศไทย ข้าศึกในที่นี้ไม่อาจจะหมายถึงใครได้นอกจากญี่ปุ่น และในกรณีนี้สู้กับข้าศึกไม่ได้ก็ขอให้ประชาชนทำลายทุกสิ่งทุกอย่างที่อาจจะเป็นประโยชน์กับข้าศึก ไม่ว่าจะเป็นของตนเอง หรือสิ่งของทางราชการ⁸

ในช่วงเดือนพฤศจิกายน สถานการณ์ในอินโดจีนไม่สงบ และการคาดการณ์ของผู้นำไทยเกี่ยวกับการที่ไทยจะถูกญี่ปุ่นบุกก็ดูเหมือนจะเป็นจริงมากขึ้น จอมพล ป.ฯ คูมีที่ร้อนใจจึงส่งนายดิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศเข้าพบกับทูตอังกฤษ เพื่อขอความมั่นใจว่าถ้าเกิดไทยถูกละเมิดความเป็นกลาง อังกฤษและสหรัฐ

⁸ มาตรา 5 คนไทยทุกคนต้องทำการต่อต้านข้าศึกทุกวิถีทางด้วยกำลังอาวุธ กำลังทรัพย์ หรือกำลังอื่นใดตามคำสั่งของราชการ แต่เมื่อตกอยู่ในฐานะที่ไม่สามารถทราบคำสั่งของราชการได้ ก็ต้องจัดการต่อต้านต่อไปตามวิถีทางที่ทำได้จนถึงที่สุด ถ้าไม่สามารถต่อต้านไว้ได้ ให้ทำการขัดขวาง หรือก่ออุปสรรคต่าง ๆ เพื่อมิให้ข้าศึกได้รับความสะดวก และให้ทำลายเครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องอุปโภค เครื่องบริโภค บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย สัตว์พาหนะ และสิ่งของต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นของตน ของผู้อื่นหรือของราชการอันจะอำนวยประโยชน์ให้แก่ข้าศึกนั้นเสียให้สิ้น

จะอย่างไร ซึ่งคำตอบก็คือ อังกฤษและสหรัฐจะให้ยุทธปัจจัยในรูปแบบเดียวกันกับที่
ให้รัฐบาลจุงกิง แต่คงจะไม่ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือตรงๆ ไทยต้องช่วยเหลือตัวเอง
Jayanama, 1970, pp.98-99) ในเรื่องขอความช่วยเหลือจากชาติมหาอำนาจตะวันตก
นี้จอมพล ป.ฯ ได้พยายามหลายครั้งแม้แต่ครั้งหนึ่งที่จอมพล ป.ฯ ถึงกับร้องขอเครื่องบิน
ขับไล่จากอังกฤษ แต่ก็ได้รับตอบกลับว่า “อังกฤษไม่มีกำลังเพียงพอ ให้ไทยรักษา
ตนเอง เขตแดนใคร ก็ให้ผู้นั้นเป็นผู้รักษา” (Aumweaw, 1978, pp.245-246) มากไปกว่า
นั้น ตัวจอมพล ป.ฯ เองก็เป็นผู้กล่าวว่าญี่ปุ่นได้ยื่นขอเสนอให้กับตนเองเพื่อให้เข้า
ร่วมกับญี่ปุ่น ดินแดนเก่าก็จะได้คืน ดังที่จอมพล ป. พิบูลสงครามกล่าวถึงเรื่องนี้ในที่
ประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2484 (ก่อนหน้าญี่ปุ่นบุกหนึ่งอาทิตย์)
ว่า “เคยหารือกับฝ่ายญี่ปุ่นเขาก็บอกว่า ถ้าเข้ากับเขาแล้วเขาชนะ ดินแดนเก่าก็จะได้
คืน... ฝ่ายญี่ปุ่นให้เลือกว่าจะสู้กับเขาก็ได้หรือไม่สู้ก็ได้ ถ้าสู้จะเป็นอย่างไร เข้ากับเขาจะ
เป็นอย่างไร” (Aumweaw, 1978, p.243) จากคำกล่าวของจอมพล ป.ฯ ในตอนนั้นทำให้
เรามั่นใจได้ยิ่งขึ้นว่า จอมพล ป.ฯ รู้ล่วงหน้าแล้วว่าญี่ปุ่นจะบุกเข้าไทย และญี่ปุ่นก็ได้
ยื่นข้อเสนอมากมาย ๆ แล้วว่าจะอย่างไรกับไทย และในขณะเดียวกันจอมพล ป.ฯ ก็
ทราบวาทะฝ่ายโลกตะวันตกก็ไม่คิดจะยื่นมือเข้าช่วยไทยในกรณีที่ไทยโดนญี่ปุ่นบุก

อย่างไรก็ตามในวันที่ 6 ธันวาคม จอมพล ป. พิบูลสงครามได้รับแจ้งจาก
นายประยูร ภมรมนตรีว่าทูตทหารเยอรมันได้แจ้งว่ากองทัพเรือ 80 ลำ จากทะเลจีนใต้
ได้มุ่งหน้าสู่อ่าวไทย และในขณะเดียวกันจอมพล ป.ฯ ก็ได้รับแจ้งว่ากองกำลังทางฝั่ง
อินโดจีนมีการระดมพลของกองกำลังอย่างผิดปกติ แต่ในช่วงเวลาดังกล่าวจอมพล ป.ฯ
กลับตัดสินใจออกไปตรวจราชการทางปราจีนบุรี เหตุการณ์ก็เริ่มตึงเครียดขึ้นเมื่อ
วันรุ่งขึ้นเอกอัครราชทูตสหโซเวียตได้เข้ามาแจ้งแก่ทางไทยพร้อมผู้ติดตามประมาณ
ยี่สิบคน ซึ่งตอนนั้นเป็นนายดิเรก ชัยนามได้ออกไปรับหน้ากับทางญี่ปุ่น โดยทางญี่ปุ่น

ได้แจ้งแก่ทางไทยว่าทางญี่ปุ่นจะประกาศสงครามกับทางอังกฤษและอเมริกาในเวลา
 ติหนึ่ง วันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ.2584 และญี่ปุ่นมีความจำเป็นที่ต้องการจะใช้ไทยเป็น
 ทางผ่านแต่นายกรัฐมนตรีไม่อยู่จึงไม่สามารถให้คำตอบได้ เหตุการณ์จึงได้ล่วงเลยมา
 จนถึงเวลาเช้าที่นายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการสูงสุดคือจอมพล ป.ฯ กลับมากรุงเทพ
 และเข้าร่วมประชุมกับคณะรัฐมนตรี ซึ่งในเวลานั้นญี่ปุ่นได้ยกพลขึ้นบกที่ไทยหลายจุด
 เรียบร้อยแล้ว ซึ่งภายหลังจากการประชุมคณะรัฐมนตรี ทางไทยก็ได้ประกาศว่ายินยอม
 ให้ญี่ปุ่นผ่านโดยญี่ปุ่นจะเคารพเอกราชและศักดิ์ศรีของไทย กล่าวโดยสรุปในการรับรู้
 ของจอมพล ป.ฯ ในช่วงก่อนที่ไทยจะยินยอมให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่าน จอมพล ป.ฯ ได้
 คาดการณ์ล่วงหน้าว่าญี่ปุ่นจะบุกเข้าไทยเป็นเวลาหลายเดือนจากการอนุมานโดยอาศัย
 บริบท และโดยการพูดคุยกับทางญี่ปุ่น

ในส่วนที่สองก็คือ หลังจากที่ยอมพล ป.ฯ ยินยอมให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านไทย
 แล้ว จอมพล ป.ฯ รับรู้อะไรบางอย่างก่อนที่จะตัดสินใจเข้าร่วมกับญี่ปุ่นอย่างเต็มตัวด้วย
 การประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ กล่าวคือ หลังจากการตกลงยินยอม
 ให้ญี่ปุ่นผ่านดินแดนแล้วสองวันคือวันที่ 10 ธันวาคม เอกอัครราชทูต ทสึโบกามิก็ได้เข้า
 พบจอมพล ป.ฯ อีกครั้งหนึ่งเพื่อขอให้ไทยแก้สนธิสัญญาให้ร่วมมือกับญี่ปุ่นมากขึ้น ซึ่ง
 จอมพล ป.ฯ ก็ไม่ได้ให้คำตอบในทันที แต่ได้นำเรื่องดังกล่าวไปเข้าที่ประชุม
 คณะรัฐมนตรีในวันรุ่งขึ้นโดยจอมพล ป.ฯ ได้กล่าวในที่ประชุมว่า “เขาบอกตรงๆว่าเขาจะ
 มาในรูปนี้ คือ ขอให้เราเลือกทาง *Military* เขาบอกว่าตามที่เขามายื่นแผนไบนึงนั้น
 คือในเรื่อง *Military Cooperation* แต่ในเรื่องนี้ถ้าจะพูดไปแล้วผมไม่รู้ที่จะแก้อย่างไร
 คือถ้าถ้าได้รับข่าวในกาลข้างหน้าเป็นอย่างไรไปเดี๋ยวก็นจะเป็นการที่ผสมขายชาติทั้งขึ้นทั้ง
 ล่อง อ้ายไม่รับเขาเดี๋ยวก็น่าจะปลดอาวุธทหาร แล้วเราก็น่าจะเสีย อ้ายจะสู้หรือก็ฉิบ
 หาย เราจะได้มานั่งประชุมกันอย่างนี้ แต่ในใจของผมเห็นว่าเมื่อเราจะเข้ากับเขาแล้ว

ก็เข้าเสียให้เต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ เขาก็คงเห็นอกเห็นใจเรา ส่วนกาลข้างหน้าจะเป็นอย่างไรผมทนายไม่ถูก ” (Dantrakun, 2003, p.85)

อย่างไรก็ตามในวันเดียวกันที่เอกอัครราชทูตได้เข้าหาจอมพล ป.พิบูลสงคราม ทางกองทัพญี่ปุ่นได้ใช้เครื่องบินทิ้งระเบิดและเครื่องบินปล่อยตอปิโด (Mitsubishi G4M และ Mitsubishi G3M) จมเรือรบที่ยิ่งใหญ่ของราชนาวีอังกฤษไปสองลำคือ เรือรบปริ๊นส์ (Battleship HMS Prince of Wales)⁹ และ เรือรบปริ๊นส์ออฟเวลล์ (Battle cruiser HMS Repulse)¹⁰ โดยเรือทั้งสองจมลงในสมรภูมิมาลายา นัยของเหตุการณ์ในสมรภูมิมาลายานี้มีความสำคัญมาก เพราะหนึ่งในสองลำคือ HMS Prince of Wales ซึ่งถือว่าเป็นเรือที่ยิ่งใหญ่ที่สุดลำหนึ่งในยุคนั้น อังกฤษก็ถึงกับประกาศเองว่าเป็นเรือที่ไม่สามารถจะจมลงได้ไม่ว่าด้วยตอร์ปิโดของชาติใด (Unsinkable) เพราะเกราะมีความหนามากประกอบกับมีเรดาร์ควบคุมการยิงที่แม่นยำ นอกจากนี้เรือลำดังกล่าวยังเป็นเรือที่เคยปะทะกับเรือบิสมาร์คของเยอรมัน (Bismarck) ตลอดจนเป็นที่หมายปองของเยอรมันที่ต้องการจะจมเรือลำนี้ในภาคพื้นแอตแลนติกแต่ก็ไม่เคยประสบความสำเร็จ อย่างไรก็ตามเรือสองลำนี้กลับถูกกองทัพญี่ปุ่นจมลงอย่างง่ายดาย เหตุการณ์นี้เป็นตกตะลึงถึงแสนยานุภาพของญี่ปุ่นแก่ชาติมหาอำนาจต่างๆ ตลอดจนทำให้ชาติต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รู้สึกว่าคุณเองไม่

⁹ เป็นเรือประจัญบานชั้นพระเจ้าจอร์จที่ 5 แห่งกองทัพเรืออังกฤษ เคยร่วมรบในการรบครั้งสำคัญ ก่อนที่จะถูกกองทัพญี่ปุ่นจมลง เช่น ในสงครามโลกครั้งที่สอง รวมไปถึงยุทธนาวีช่องแคบเดนมาร์กที่ต่อสู้กับเรือประจัญบานบิสมาร์คของเยอรมัน นอกจากนี้ยังปฏิบัติการคุ้มกันขบวนเรือในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน

¹⁰ เป็นเรือลาดตระเวนของราชนาวีอังกฤษที่สร้างขึ้นมาตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง เรือทั้งสองลำนี้อังกฤษส่งมาปกป้องอาณานิคมของตนในมาลายา

มันคงปลอดภัยต่อไปอีก ยิ่งไปกว่านั้นทางกองทัพบกของญี่ปุ่นก็ได้รุกเข้าไปถึงมลายู และช่องก่องอย่างรวดเร็ว ส่วนสิ่งค้ำประกันก็ถูกโจมตีอย่างหนักจนยับเยิน (Dull, 2007, p.40)

อนึ่ง นอกจากเหตุการณ์ในมลายูแล้ว ก่อนหน้านั้นสองวัน ญี่ปุ่นได้โจมตีฐานทัพอเมริกันที่อ่าวเพิร์ล (Pearl Harbor) อย่างฉับพลันซึ่งการโจมตีครั้งนั้นทำให้อเมริกาสูญเสียกำลังพลสำคัญไปมากแม้ว่าเรือลำสำคัญที่ญี่ปุ่นต้องการโจมตีจะไม่ได้ถูกจมลงก็ตามที แต่อเมริกาก็สูญเสียเรือประจัญบานไปถึง 4 ลำ เรือพิฆาตจมลง 2 ลำ เครื่องบิน 188 ลำถูกทำลาย ไม่นับเครื่องบินและเรือที่เสียหายอีกจำนวนมาก ตลอดจนมีคนตายถึง 2,400 คน (Conn, 2002, p.194) ความสูญเสียเช่นนี้ในสายตาของประเทศเล็กอย่างไทยจึงดูยิ่งใหญ่มาก

สิ่งที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นการรับรู้ของจอมพล ป.๑ตลอดจนบุคคลแวดล้อมอย่างเช่นคณะรัฐมนตรีที่มีส่วนในการตัดสินใจของไทยต่อการประกาศสงครามต่อสหรัฐอเมริกา และอังกฤษในวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2585 กล่าวโดยสรุปก็คือ การรับรู้ของจอมพล ป.๑ ตั้งแต่วันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 เป็นต้นมา สถานการณ์ของโลกดูจะเอียงเอนไปทางของฝ่ายอักษะที่กำลังจะชนะสงครามโลกครั้งที่ 2 และโดยเฉพาะในสมรภูมิแปซิฟิก (Asian Pacific War) กองทัพญี่ปุ่นมีชัยชนะในหลาย ๆ ด้านจนเกือบที่จะเรียกว่าเบ็ดเสร็จ

3. บทวิเคราะห์กระบวนการตัดสินใจของจอมพล ป.

สำหรับการวิเคราะห์การตัดสินใจของจอมพล ป.๑ จะเริ่มจากการตัดสินใจที่ให้กองทัพญี่ปุ่นผ่านประเทศไทยเพื่อเข้าไปโจมตีมลายูและพม่า นั่นถ้าเรามองว่าจอมพล ป.๑ถูกบังคับจากฝ่ายญี่ปุ่นจนไม่มีทางเลือกใดๆ ก็เป็นการกล่าวถูก แต่เป็น

การกล่าวถูกแต่เพียงด้านเดียว นั่นก็เพราะว่า การที่จะถูกบีบบังคับจากการยกพลขึ้นบกของญี่ปุ่นนั้นมันเป็นไปไม่ได้ที่หลังจากนั้นเพียงหนึ่งเดือนเศษ ประเทศไทยได้รับตัดสินใจประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ ตลอดจนหลังจากวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2584 เพียงสองวันที่ไทยยินยอมให้ญี่ปุ่นผ่านดินแดนไทยกลับเร่งรีบทำสัญญาร่วมยุทธกับญี่ปุ่นและเร่งรีบส่งทหารเข้าไปในพม่าต่างๆที่ญี่ปุ่นยังไม่อยากให้ไทยเข้ามาพัวพันกับสงครามมากเพราะอยากจะให้ไทยเป็นแนวหลังในการส่งเสบียง ซึ่งเรื่องนี้ค่อนข้างที่จะเป็นสิ่งที่น่าสงสัยเป็นอย่างมากถ้าเป็นการบีบบังคับจริงทำไมไทยต้องเร่งรีบและจริงจังมากขนาดนั้น ด้วยเหตุนี้เองการมองว่าญี่ปุ่นบีบบังคับไทยจึงไม่ค่อยจะน่าเชื่อถือนัก และเหตุผลดังกล่าวก็เป็นเหตุผลที่กลุ่มเสรีไทยและตำราเรียนรุ่นหลังมักจะใช้อธิบายเพื่อช่วยให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่ไม่ได้แพ้สงคราม แต่ถ้าเราวิเคราะห์ตามบริบทแวดล้อมภาพเกี่ยวกับการตัดสินใจของจอมพล ป. ในมุมมองอื่นแล้วเราก็อาจจะเข้าใจเรื่องราวเหล่านี้ทั้งหมดได้มากขึ้น กล่าวคือมุมมองวิเคราะหใหม่ ที่ผู้ศึกษาจะเสนอก็คือ การตัดสินใจของจอมพล ป. ที่มีต่อเหตุการณ์ที่ญี่ปุ่นบุกไทยไม่ได้เกิดจากการที่ถูกบีบบังคับจนไม่มีทางเลือก แต่การตัดสินใจดังกล่าวเกิดจากการที่จอมพล ป. มีความผูกใจัดญี่ปุ่นอยู่แต่เดิม ประกอบกับจอมพล ป. เชื่อว่าญี่ปุ่นจะชนะสงครามในเอเชียแปซิฟิก ดังนั้นการบุกรุกของญี่ปุ่นจึงไม่ใช่การบีบบังคับแต่เป็นเพียงเหตุการณ์หนึ่งที่ทำให้จอมพล ป. ตัดสินใจเข้าร่วมกับญี่ปุ่นง่ายขึ้นเท่านั้น

สำหรับเหตุผลที่ทำให้สามารถเชื่อเช่นนี้ได้มีดังต่อไปนี้คือ ไทยกับญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์อันดีกันมาตั้งแต่สมัยคณะราษฎรเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าถึงขนาดที่คณะราษฎรนำโดยหลวงพิบูลสงคราม (ยศในขณะนั้น) ได้ไปขอการสนับสนุนจากญี่ปุ่นในการยึดอำนาจจากพวกต่อต้านการปฏิวัติ นอกจากนี้ความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจที่ไทยได้รับความช่วยเหลือจากญี่ปุ่นเป็นอันมาก

ตลอดจนความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างประเทศที่ไทยได้รับความช่วยเหลือจากญี่ปุ่นในกรณีพิพาทอินโดจีน ปลายปีพ.ศ. 2483 ไม่ว่าจะเป็นเรื่องกำลังอาวุธที่ไทยโดนยึดจากชาติมหาอำนาจตะวันตก ตลอดจนการที่ไทยได้ดินแดน 1 ใน 8 ส่วนคืนเมื่อครั้งเสียดินแดนให้ฝรั่งเศส ซึ่งหลังจากนั้นไม่นานความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยและญี่ปุ่นก็ได้ยกระดับมาจนถึงขั้นสูงสุดคือทั้งสองประเทศยกระดับทางการทูตเป็นเอกอัครราชทูต เมื่อมองในแง่ความสัมพันธ์ที่ดีมาจนถึงเหตุการณ์ที่ญี่ปุ่นบุกไทย เราไม่อาจจะปฏิเสธได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยและญี่ปุ่นอยู่ในขั้นที่ดีมาก แม้กระทั่งอังกฤษและฝรั่งเศสถึงกับมองว่าไทยนั้นได้อยู่ในวงอำนาจของญี่ปุ่นเรียบร้อยแล้ว

นอกจากเรื่องความสัมพันธ์ที่ดีเยี่ยมระหว่างไทยกับญี่ปุ่นแล้ว บุคคลแวดล้อมตัวจอมพล ป.ฯ เองก็มีส่วนอย่างมากที่ช่วยสนับสนุนให้จอมพล ป.ฯ คือผู้ตัดสินใจครั้งสุดท้ายมีทัศนคติที่ดีต่อญี่ปุ่น กระนั้นก็ตามตัวจอมพล ป.ฯ เองก็มีแนวโน้มนิยมแนวคิดของชาติฝ่ายอักษะอยู่แล้ว สำหรับบุคคลแวดล้อมที่ที่เป็นตัวตั้งตัวมาก่อนญี่ปุ่นจะบุกเป็นเวลานาน บุคคลดังกล่าวก็เช่น หลวงวิจิตรวาทการ นายประยูร ภมรมนตรี เป็นต้น กลุ่มบุคคลพวกนี้เชื่อมั่นว่าญี่ปุ่นและพวกอักษะจะเป็นฝ่ายชนะสงครามในที่สุด มากไปกว่านั้นบุคคลพวกนี้ถือได้ว่าเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับจอมพล ป.ฯ มากที่สุด ดังจะเห็นจากหลวงวิจิตรวาทการที่ถือได้ว่าเป็นมันสมองและเป็นเงาที่คอยติดสอยห้อยตามจอมพล ป.ฯ นับตั้งแต่กรณีพิพาทอินโดจีนเป็นต้นมา ส่วนนายประยูร ภมรมนตรีก็ถือว่าเป็นนักเรียนฝรั่งเศสด้วยกัน ตลอดจนเป็นหนึ่งในแกนนำคณะราษฎรที่ร่วมเป็นร่วมตายมาด้วยกันตั้งแต่ครั้งเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ยิ่งไปกว่านั้นการรับรู้ของจอมพล ป.ฯ ในช่วงก่อนเวลาที่ญี่ปุ่นจะบุกจอมพล ป.ฯ ก็รับรู้เป็นเวลาสักพักใหญ่คืออย่างน้อยก็ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2484 ที่จอมพล ป.ฯ เริ่มจะไปปรึกษากับฝั่งอังกฤษและอเมริกาว่าถ้าไทยเกิดถูกญี่ปุ่นบุก

มหาอำนาจเหล่านี้จะช่วยไทยหรือไม่อย่างไร ปรากฏว่ามหาอำนาจเหล่านี้ก็ไม่ได้มีแนวโน้มจะการันตีว่าจะช่วยประเทศไทย ซึ่งตัวจอมพล ป.ฯ เองก็น่าจะทราบดี เพราะว่าตั้งแต่กรณีพิพาทอินโดจีน พวกมหาอำนาจตะวันตกก็ไม่ได้ให้ความเป็นธรรม หรือช่วยเหลือเกื้อกูลกับไทยแต่อย่างใด เท่านั้นไม่พอกลับขัดขวางไทยไม่ให้ทำสงครามกับฝรั่งเศสอีกด้วย นอกจากนี้ในช่วงเวลาดังกล่าวไทยก็เห็นถึงแสนยานุภาพของญี่ปุ่นที่เป็นเอเชียที่สามารถรบชนะฝรั่งเศสได้ ตลอดจนเป็นชาติเดียวที่สามารถรบเอาชนะจีนซึ่งถือว่าเป็นมหาอำนาจในเอเชีย ความรู้สึกเช่นนี้ได้ทำให้ไทยอดชื่นชมถึงความแข็งแกร่งของญี่ปุ่นไม่ได้ ยิ่งไปกว่านั้นในช่วงก่อนที่ญี่ปุ่นจะบุกไทย อย่างน้อยหนึ่งอาทิตย์จอมพล ป.ฯ ก็ได้ถูก ทาบถามอย่างลับ ๆ จากญี่ปุ่นว่า ถ้าไทยให้ความร่วมมือกับญี่ปุ่น และถ้าญี่ปุ่นชนะสงคราม ไทยก็จะได้ดินแดนคืน ประเด็นนี้ค่อนข้างที่จะน่าคิดเพราะว่า การยื่นข้อเสนอเกี่ยวกับดินแดนให้กับไทยเป็นข้อเสนอที่น่าสนใจสำหรับไทยโดยเฉพาะ ดินแดนด้านพม่าที่ถือว่าเป็นความฝันของไทยที่จะมีทางออกทะเลมหาสมุทรอินเดีย ในประเด็นนี้เป็นข้อที่ น่าคิดมากเพราะว่าในช่วงที่ไทยทำทำสัญญาร่วมยุทธกับญี่ปุ่นไทยก็ได้รับแรงส่งทหารเข้าไปในดินแดนพม่าในทันที

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เราก็พอที่จะสรุปถึงทัศนคติของจอมพล ป.ฯ ในฐานะที่เป็นนายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหารสูงสุดในขณะนั้นว่า มุมมองที่มีต่อประเทศมหาอำนาจตะวันตกนั้นค่อนข้างที่จะมีลักษณะเป็นลบเนื่องจากไทยมีความรู้สึก ว่าเมื่อไทยต้องการความช่วยเหลือ หรือไทยเข้าตาจนประเทศมหาอำนาจเหล่านี้มันก็จะไม่ยอมเอาตัวเข้ามาเสี่ยงช่วยเหลือไทย ดังจะเห็นได้จากในกรณีอินโดจีนที่ไทยโดยยึดเครื่องบินจากอเมริกา และยังเมื่อสถานการณ์คับขันมากขึ้นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไทยก็ไปหยังดูท่าทีของสหรัฐอเมริกาและอังกฤษว่าจะช่วยเหลือไทยอย่างไร คำตอบที่ได้ก็คือไทยต้องช่วยตนเอง ในทางตรงกันข้ามกับญี่ปุ่นที่มีความสัมพันธ์ค่อนข้างดี

ตลอดจนภาพลักษณ์ที่มีต่อไทยก็เป็นภาพที่ญี่ปุ่นมักจะยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือไทยอยู่เสมอ มุมมองดังกล่าวนี้จึงทำให้ไทยมองญี่ปุ่นไปในทิศทางค่อนข้างบวก มากไปกว่านั้น มุมมองของไทยที่มีต่อญี่ปุ่นก็ค่อนข้างที่จะมองว่าญี่ปุ่นเป็นแหล่งผลประโยชน์ของไทย ถ้าไทยเอนเอียงไปอยู่กับญี่ปุ่น ซึ่งอย่างน้อยที่สุดก็ดีกว่าอยู่กับฝั่งชาติตะวันตก

ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อพิจารณาในจากพฤติกรรมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในช่วงเวลาก่อนที่ญี่ปุ่นจะบุก ในตอนต้นจอมพล ป.ฯ ได้ประกาศว่าให้คนไทยสู้ตาย แต่เมื่อสถานการณ์จนตัวเข้าและชาติมหาอำนาจตะวันตกก็ไม่มีท่าที่จะเข้ามาช่วย จอมพล ป.ฯ ก็เริ่มเปลี่ยนพฤติกรรมสิ่งที่เห็นได้ชัดก็คือ จอมพล ป.ฯ ได้เดินทางออกจากกรุงเทพฯ โดยอ้างว่าไปตรวจราชการต่างจังหวัด สิ่งที่น่าสงสัยคือจอมพล ป.ฯ ไม่ได้เอาวิทยุสื่อสารไปด้วยทั้งๆ ที่สถานการณ์ค่อนข้างจะตึงเครียด และเมื่อจอมพล ป.ฯ กลับมาถึงกรุงเทพฯ ก็เป็นเวลาที่ยกพลขึ้นบกเต็มเมืองไทยแล้ว และหลังจากนั้นสองวันจอมพล ป.ฯ ก็ได้เรียกประชุมคณะรัฐมนตรีเพื่อโน้มน้าวให้ไทยสัญญาร่วมยุทธกับญี่ปุ่น โดยให้เหตุผลว่าถ้าไทยไม่เข้าร่วมกับญี่ปุ่น ญี่ปุ่นจะปลดอาวุธไทย แต่คำพูดที่ค่อนข้างน่าสนใจอีกประการหนึ่งของจอมพล ป.ฯ ก็คือ ถ้าจะเข้ากับเขาก็ควรที่จะเข้าไปเลยให้เต็มตัวเพราะว่าไทยก็น่าจะได้ประโยชน์บ้าง คำพูดนี้น่าจะเป็นสิ่งที่สะท้อนความคิดของจอมพล ป.ฯ ได้ดีที่สุด จากช่วงเวลาสามวันตั้งแต่ญี่ปุ่นขึ้นบกที่ไทย และจอมพล ป.ฯ ก็ หายตัวไป ในส่วนนี้มันทำให้อดคิดไม่ได้ว่าจอมพล ป.ฯ คงได้ตัดสินใจล่วงหน้าแล้วว่าอย่างไรญี่ปุ่นก็คงบุกไทย ประกอบกับการมีทัศนคติที่ดีต่อญี่ปุ่น และคิดว่าไทยจะได้ประโยชน์อย่างมากจากการเข้าร่วมกับญี่ปุ่น และยิ่งถ้าญี่ปุ่นชนะสงครามไทยก็คงจะได้ประโยชน์ในครั้งนี้ แต่กระนั้นการที่จะไปตกลงล่วงหน้ากับญี่ปุ่น จอมพล ป.ฯ ก็เสี่ยงเสียชื่อเสียง และชาติมหาอำนาจตะวันตกก็คงจะประณาม ดังนั้นจอมพล ป.ฯ จึงรอให้ญี่ปุ่นบุกเข้ามาแล้วทำทีว่าเสมือนถูกบังคับแล้วไทยก็ต้องปล่อยเลย

ตามเลย ซึ่งเมื่อคิดในอีกทางหนึ่งเราก็อาจจะมองว่าในตอนแรกถ้าท่าทีของชาติมหาอำนาจตะวันตกพร้อมจะยื่นมือเข้ามาแทรกแซงถ้าญี่ปุ่นบุก จอมพล ป.ฯ ก็อาจจะตัดสินใจในเรื่องนี้ยากขึ้น แต่เมื่อรูปการกลับกันตรงกันข้ามจอมพล ป.ฯ ก็แทบไม่ต้องคิดอะไรอีกต่อไปแล้วก็ค่อยเพียงญี่ปุ่นบุก แล้วจอมพล ป.ฯ ก็ค่อย ๆ ไน้ม่น้าวคณะรัฐมนตรีให้ยอมรับ และยังเมื่อสถานการณ์โลกโดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเสียงได้ญี่ปุ่นได้ชัยชนะต่ออาณานิคมของชาติมหาอำนาจมากมาย ไม่รวมกับเหตุการณ์ถล่มฐานทัพเรืออเมริกันที่ฮาวายในวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2584 ตามเวลาไทย สิ่งเหล่านี้ได้ทำให้จอมพล ป.ฯ ค่อนข้างที่จะมั่นใจยิ่งขึ้นว่าตนมาถูกทาง ดังนั้นจอมพล ป.ฯ จึงเข้าร่วมกับญี่ปุ่นเต็มรูปแบบด้วยการประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกาและอังกฤษในวันที่ 25 มกราคม พ.ศ.2485 (โปรดดูแผนภาพท้ายบทความเพิ่มเติม)

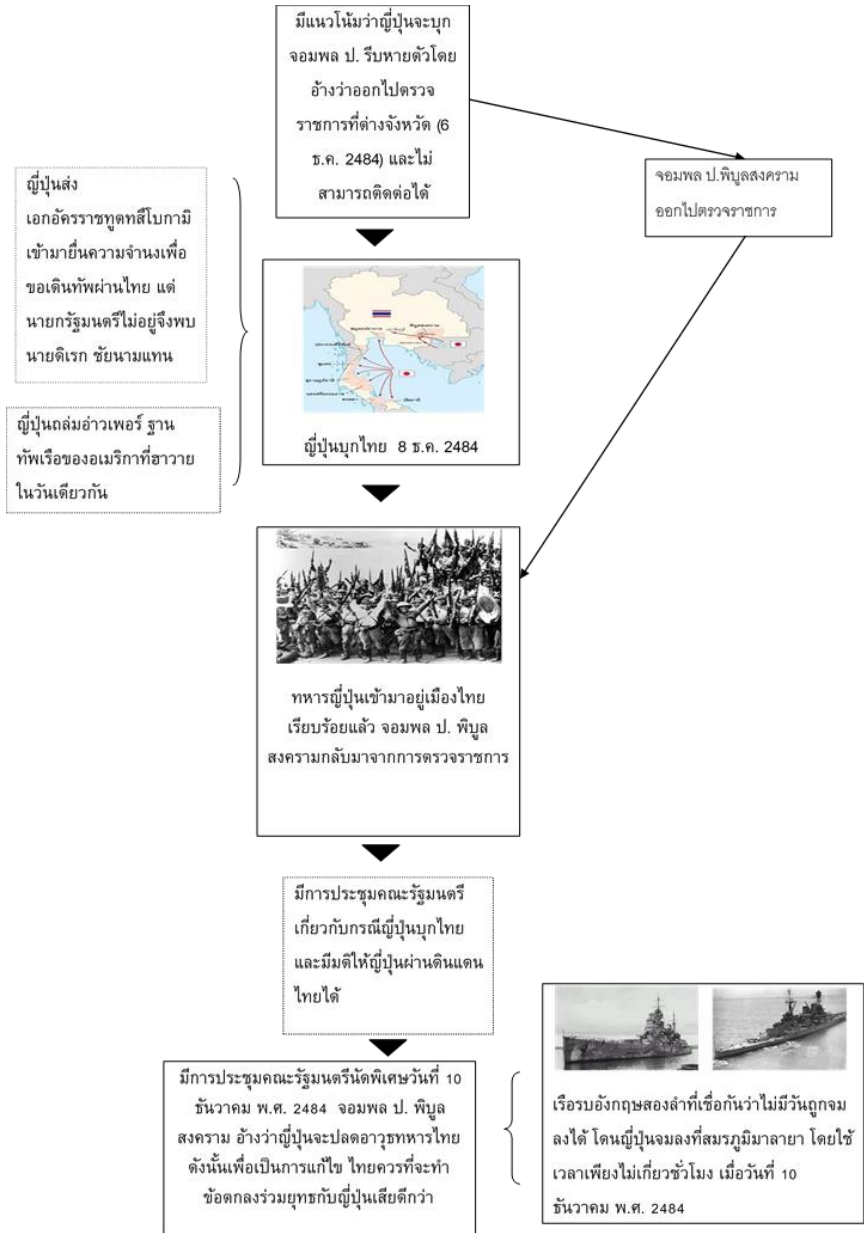
จากสิ่งที่กล่าวมาทั้งหมดนี้สามารถสรุปได้ว่า จอมพล ป.ฯ ตัดสินใจต่อเหตุการณ์ที่ญี่ปุ่นบุกไทยโดยการยินยอมให้ญี่ปุ่นผ่านประเทศไทย ไปจนถึงประกาศสงครามกับประเทศมหาอำนาจตะวันตกว่าเป็นการตัดสินใจที่จอมพล ป.ฯ คิดว่าไทยจะได้ประโยชน์ที่สุดจากการเข้าร่วมกับญี่ปุ่น ซึ่งการตัดสินใจดังกล่าวไม่ใช่การตัดสินใจแบบฉับพลันอันเกิดมาจากสถานการณ์บังคับแต่การตัดสินใจดังกล่าวเป็นการคิดแบบไตร่ตรองอย่างดีแล้ว เนื่องจากจอมพล ป.ฯ ก็มีเวลาตัดสินใจอย่างน้อยที่สุดคือหนึ่งอาทิตย์ และยังไปกว่านั้นเมื่อเราทำการวิเคราะห์กระบวนการตัดสินใจของจอมพล ป.ฯ ผ่านกรอบทฤษฎีในเรื่องการตัดสินใจมันก็ทำให้ภาพในเรื่องนี้ชัดเจนมากขึ้นจนเข้าใจได้ว่า การที่จอมพล ป.ฯ ยินยอมให้ประเทศไทยเป็นทางผ่านของญี่ปุ่นตลอดจนการตัดสินใจประกาศสงครามกับอังกฤษและอเมริกานั้นมีที่มาจากปัจจัยดังต่อไปนี้ได้แก่ การรับรู้หรือทัศนคติของจอมพล ป.ฯ ในขณะนั้นที่ค่อนข้างจะมองญี่ปุ่นว่าเป็นมิตร ซึ่งทัศนคติเช่นนี้ก่อตัวมาจากความสัมพันธ์ที่ดีมาตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการ

ปกครอง ตลอดจนความเชื่อมั่นพื้นฐานของจอมพล ป.ฯ ที่มีแนวโน้มเอนเอียงไปทางฝ่าย
อักษะ อีกทั้งยังได้รับการเสริมแรงจากบุคคลแวดล้อมตัวจอมพล ป.ฯ ที่ค่อนข้าง
สนับสนุนฝ่ายญี่ปุ่น ประกอบกับพฤติกรรมของชาติมหาอำนาจตะวันตกฝ่าย
สัมพันธมิตรที่ทอดทิ้งปล่อยให้ไทยเผชิญชะตากรรมแต่เพียงผู้เดียวมาตั้งแต่ครั้งกรณี
พิพาทอินโดจีน ด้วยเหตุนี้เองสำหรับในกรณีการตัดสินใจยินยอมให้ญี่ปุ่นใช้ไทยเป็น
ฐานเพื่อไปโจมตีอาณานิคมของอังกฤษบริเวณมาลายา และรวมทั้งกรณีการประกาศ
สงครามกับอังกฤษและอเมริกา จึงไม่ใช่เรื่องของการ “บีบบังคับ” แต่เราน่าจะเรียกว่า
มันเป็นเรื่องของการสมประโยชน์ของตัวจอมพล ป. พิบูลสงครามในฐานะที่เป็นผู้
ตัดสินใจมากกว่า

แผนภาพการตัดสินใจของจอมพล ป. พิบูลสงครามเกี่ยวกับกรณีญี่ปุ่นบุกไทย

ตั้งแต่วันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 จนถึง 25 มกราคม พ.ศ. 2485

วันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2484 ไทยตกลงในเรื่องแผนการร่วมยุทธ
ไทย-ญี่ปุ่น โดยไทยได้จัดตั้งกองทัพอากาศขึ้นทางภาคเหนือ
เพื่อให้ความร่วมมือแก่กองทัพญี่ปุ่นในการสู้รบที่พม่า

วันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ.2484
สัมพันธมิตรส่งเครื่องบินมาทิ้งระเบิด
ที่สงขลาและประจวบคีรีขันธ์

วันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2485 ไทยลงนามกติกาสัญญาไมตรีกับญี่ปุ่น โดยมีสัญญาลับว่าญี่ปุ่นจะ
ช่วยไทยให้ได้รับดินแดนส่วนที่เสียไปจาก
อังกฤษ และไทยจะต้องช่วยญี่ปุ่นรบกับชาติ
ตะวันตก

22 ธันวาคม พ.ศ.2484 ญี่ปุ่นบุก
ฟิลิปปินส์

10 มกราคม พ.ศ. 2485 ญี่ปุ่นบุกอิน
โดเนเซีย หรือเนเธอร์แลนด์อีสต์อินดีส์
ซึ่งเป็นอาณานิคมของดัตช์

25 มกราคม พ.ศ. 2485

ไทยประกาศสงครามกับอังกฤษและ
อเมริกาโดยอ้างว่าทั้งสองประเทศได้เข้า
มาทิ้งระเบิดในไทย

25 มกราคม พ.ศ. 2485
ฮ่องกงจมจัน

บรรณานุกรม

- Aditya Dibh-Abha, Prince. (2003) . “ kham haikān kieokap khadi ‘āṭchayākōṇsongkhram. [Testimony regarding war criminal cases]” In Dantrakun, S., **Yipun khun muāng : khoṭhetching samkhan thāng prawattisat chat Thai samai songkhram lōk khrang thi sōng**. [The Japanese storm: documents relating to the Pacific war (1941-1945)] Bangkok: Social Research Institute.
- Aduldejajas, A. (2003) . “ kham haikān kieokap khadi ‘āṭchayākōṇsongkhram. [Testimony regarding war criminal cases]” In Dantrakun, S., **Yipun khun muāng : khoṭhetching samkhan thāng prawattisat chat Thai samai songkhram lōk khrang thi sōng**. [The Japanese storm: documents relating to the Pacific war (1941-1945)] Bangkok: Social Research Institute.
- Aumweaw. T. (1978). **botbat thāngkān muāng læ kān pokkhrōng khoṅg chōmphon pō** . **phibun songkhram (Phō Sō sōngphansirotchetsipha - Phō Sō sōngphansirotipætsipchet)** . [Political and administrative roles of Field Marshal P. Pibulsongkram (1932 - 1944)] (Master’s Thesis) Chulalongkorn University.

Bamrungsuk, S. (2010). “sōngphansīrōjpætsipsī - sōngphansīrōjkaōsip sāng fan thī monthon burāphā sār fan thī tō kīao sin fan thī wō ching tan : chut rōmton læ chutchop khōng ‘anusanya tō kīao sōngphansīrōjpætsipsī (nungphankaōrōjsīsip‘et) . [1941-1947 Building dreams in the Eastern Province, Dream in Tokyo, End of the Dream in Washington: The Beginning and End of the Tokyo Convention 1941]” In **rat khadī withī lōk : hoksip pī chai wat Khamchoo**. [State of the World: 60 Years of Chaiwat Khamchoo] Bangkok: International Relation Department, Chulalongkorn University.

Bunyaket, T. (2003) . “ kham haikān kīeokap khadī ‘ātchayākōṅsongkhram. [Testimony regarding war criminal cases]” In Dantrakun, S., **Yīpun khun mūang : khōthetching samkhan thāng prawattisāt chaī Thai samai songkhram lōk khrang thī sōng**. [The Japanese storm: documents relating to the Pacific war (1941-1945)] Bangkok: Social Research Institute.

Conn, S. & Engelman, R. C. & Fairchild, B. (2002). **Guarding the United States and Its Outposts**. Honolulu: Hawaii University Press of the Pacific.

Dantrakun, S. (2003). **Yīpun khun mūang : khōthetching samkhan thāng prawattisāt chaī Thai samai songkhram lōk khrang thī**

sōng. [The Japanese storm: documents relating to the Pacific war (1941-1945)] Bangkok: Social Research Institute.

Dull, P. S. (2007). **A Battle history of the Imperial Japanese Navy (1941-1945)**. Maryland: Naval Institute Press.

Flood, T. (1976). **Japan's Relations with Thailand: 1928-1941**. (Ph.D. Dissertation) University of Washington.

George, A. (1980). **Presidential Decision making in Foreign Policy**. Colorado: Westview press.

Hantrakul, P. (1992). “prathet Thai kap khwām khlūanwai khōng Yīpun nai ‘Ēchīa khǒ . sǒ . nungphankaōrōjsāmsippæt - nungphankaōrōjsīp’et. [Thailand and Japan's movements in Asia, 1938-1941]” In hā thotsawat kātāngprathet khōng Thai chāk khwāmkyatyēng sū khwāmruāmmū. [5 decades of Thai foreign affairs: From conflict to cooperation] Bangkok: International Relation Department, Chulalongkorn University.

House of Deputies. (2003). “banthuk kām prachum khana ratthamontri wan thī 7, 8, 10, sip’et Thanwākhom Phō̌. Sō̌. sōngphansīrōjpætsipsī. [Minutes of the Meeting of House of Deputies, 7th, 8th, 10th, 11th December 1941]” In Dantrakun, S., Yīpun khun mūang : khōthetching samkhan thāng prawattisat chat Thai samai songkhram lōk khang thī sōng. [The

- Japanese storm: documents relating to the Pacific war (1941-1945)] Bangkok: Social Research Institute.
- Jayanama, D. (1970). **Thai kap songkhram lōk khang thī sōng**. [Thailand and World War II] Bangkok: Thaiwatthanapanich Printing.
- Kapilakanchana, N. & Suratanakawikun, P. & Nilwachala, S. (1978). **The Relationship between Japan and Thailand 1932 -1945**. Bangkok: The Japan Foundation.
- Kasetsiri, C. (2006). **prawattikan mūang Thai sōngphansīroṭṭhetsiphā - sōngphanharōṭ**. [History of Thai politics in 1932-1957] Bangkok: Social Sciences and Humanities Textbook Project.
- Khamchoo, C. & Pensrinukun, K. (1992). **khwāmsamphan Thai - Yīpun : ‘ēkkasān kānthūt nai ‘adīt thung patchuban**. [Thai-Japanese relations: a compilation of diplomatic documents] Bangkok: Asia Study Institute, Chulalongkorn University.
- Khamchoo, C. (2006). **nayōbāi tāngprathet Yīpun : khwām plānplāng lāe khwām tō nūang**. [Japan's foreign policy: continuity and change] Bangkok: Asia Study Institute, Chulalongkorn University.
- Khatiworaphong. S. (1977). **prathet thai kap panha indochin farangset khoso nueng phan kao roi samsip chet - nueng phan kao roi si sip chet (phoso song phan si roi paet sip- song phan si roi**

- kao sip). [Thailand and the French Indochina problem 1937-1947] (Master's Thesis) Chulalongkorn University.
- Kuwanon, C. (1959). *chīwit rak čhōmphon pō̄ . phibūn songkhram̄*. [The love life of Field Marshal P. Pibulsongkhram] Bangkok.
- Nakamura, A. (1991). *phū banchākān chāo phut banthuk phū banchākān kōngthap Yīpun prachām prathet Thai kiēokap songkhram̄ lōk khang thī sōnḡ*. [Buddhist commander: Records of the Commander of the Japanese Army in Thailand during World War II] (Murashima, E. & Mektrairat, N., Trans.). Bangkok: Thammasat University Press.
- Na-Pomphet, W. (1999). *Sērīthai wīrakam kū chat̄*. [Seri-Thai, heroic deeds to save nation] Bangkok: Sangdao.
- Na-Pomphet, W. (2009). *songkhram̄ thuāng khūn dindāen̄ : patibatkān rop khōngkōng thap Thai nai kōranī phiphāt kap 'in dō Čhīn Farangset̄ Phō̄ Sō̄ sōngphansīrōjpætsipsām - sōngphansīrōjpætsipsī*. [Territorial Reclamation War: Thai Army's Operations in Franco-Thai War, 1940-1941] Bangkok: Sangdao.
- Nartsupha, C. (2005). *Yīpun kap mahā 'Ēchīa būraphā*. [Japan and Greater East Asia] Bangkok: Samesky Publishing.
- Nuechterlein, D. E. (1965). *Thailand and the Struggle for Southeast Asia*. New York: Cornell University Press.

Numnon, T. (2005). **m̄uang Thai samai songkhram lōk khang thī sōng:**
yuk chūa phū nam chā ti phō naphai. [Thailand during World
War II: The era of believing the national leaders would help
nation to escape danger] Bangkok: Saitharn.

Pattamasukhon, P. (1974). **ratthasapha Thai nai rōp yisip sōng pī (**
sōngphansīrōjchetsipha - sōngphanharōjsipchet). [The Thai
Parliament in Twenty-Two Years (1932-1974)] Bangkok: C.
Chumchanam Karnchang.

Pibulsongkhram, A. (1997). **chōmphon pō . phibun songkhram lem**
sōng. [Field Marshal P. Pibulsongkram, Volume Two] Bangkok:
Pibulsongkhram Family.

Reynold, E. B. (1990). “ After match of Alliance: The wartime Legacy in
Thai- Japanese Relation.” **Journal of Southeast Asia Studies**,
21(1): 66-87.

Royal Thai Air Force. (1976). **prawattikan yut thāng ‘ākāt kōranī**
phiphat ‘in do Chīn Farangset Phō, Sō,
sōngphansīrōjpætsipsām - sōngphansīrōjpætsipsī. [History of
air warfare in Franco-Thai War, 1940-1941] Bangkok: Royal Thai
Air Force.

Suphamongkhon, T. (1992). “ Thai nai songkhram lōk khang thī sōng
[Thailand in world War II] ” In **hā thotsawat kāntāngprathet**

khōng Thai c̣hāk khwām khatyæng sū khwām ruāmmū. [5 decades of Thai foreign affairs: From conflict to cooperation] Bangkok: International Relation Department, Chulalongkorn University.

Suwannathat-Pian, K. (1989). *nayōbāi tāngprathēt khōng ratthabān phibūn songkhram Phō. Sō. sōngphansīrōjpætsip‘et - sōngphansīrōjpætsipchēt.* [the Pibulsongkram government's Foreign policy in 1938-1944] Bangkok: Thai Khadi Research Institute, Thammasat University.

Syamananda, R. (1977). *prawattisāt Thai nai rabōp ratthammanūn.* [Thai history under the constitutional monarchy] Bangkok: Thaiwatthanapanich Printing.

Throne, C. (1978). *Allies of a Kind : The United States, Britain and the war against Japan, 1941-1945.* London: Hamish Hamilton.

Vichit-Vadakan, Luang. (2003). “ *kān sīa dindæn Thai hai kæ Farangset.* [Thai's losing territory to France] ” In *pāthakathā læ khambanyai.* [discourse and lectures] Bangkok: Sangsanbooks.

Yatabe, Y. (2007). *banthuk khōng thūt Yīpun phū hen hētkan patiwat sōngphansīrōjchetsipha : kan patiwat læ kan plianplæng nai prathēt Sayām.* [Diary of the Japanese ambassador witnessed

the 1932 revolution: Revolution and changes in Siam]

(Murashima, E. & Mektrairat, N., Trans.). Bangkok: Matichon.

Yoshigawa, T. (2007). **sanya maitrī Yīpun - Thai samai songkhram**.

[Japan-Thailand cordial agreement during the War Era]

(Fungthammsan, A., Trans.). Bangkok: Matichon.